

ONDERZOEK DOOR
HEMBYSE ARCHEOLOGIE :
Desselgem, Waregemstraat 112



Voorliggend document is een:

- | | |
|---|-------------------------------------|
| Historisch/archeologisch onderzoek | <input type="checkbox"/> |
| Verslag van resultaten (archeologienota of nota) | <input checked="" type="checkbox"/> |
| Aanvraag toelating vooronderzoek | <input type="checkbox"/> |
| Aanvraag onderzoek i.k.v. wetenschappelijke vraagstelling | <input type="checkbox"/> |
| Programma van Maatregelen (archeologienota of nota) | <input type="checkbox"/> |
| Archeologierapport (vlakdekkende opgraving) | <input type="checkbox"/> |
| Eindrapport (vlakdekkende opgraving) | <input type="checkbox"/> |
| Privacyfiche (enkel AOE) | <input type="checkbox"/> |
| Ander: | <input type="checkbox"/> |

MAATREGELLEN :

UITGESTELD VOORONDERZOEK

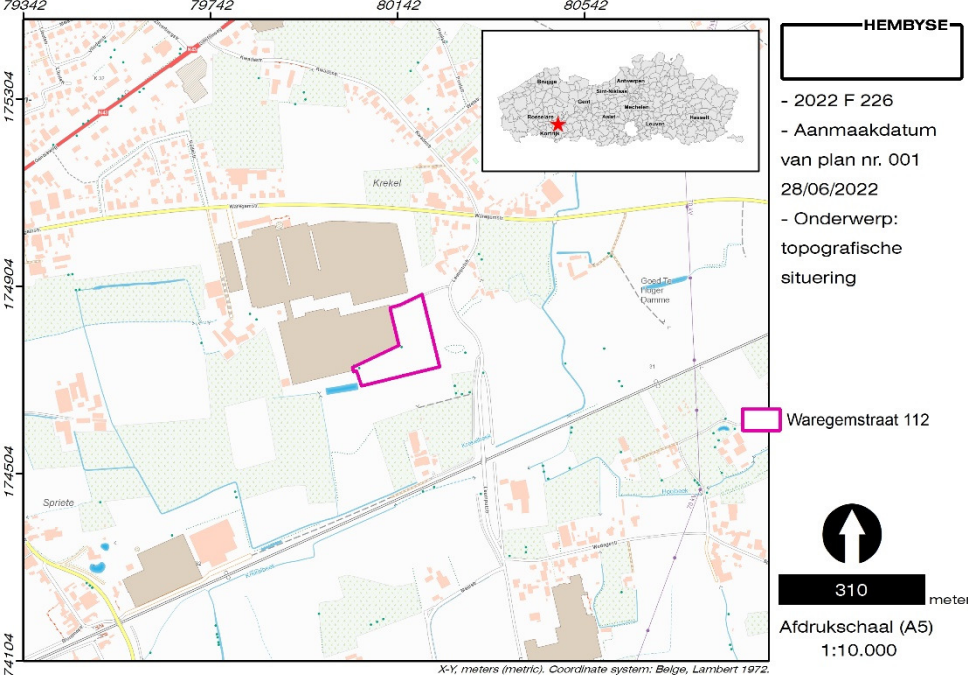
INHOUDSOPGAVE

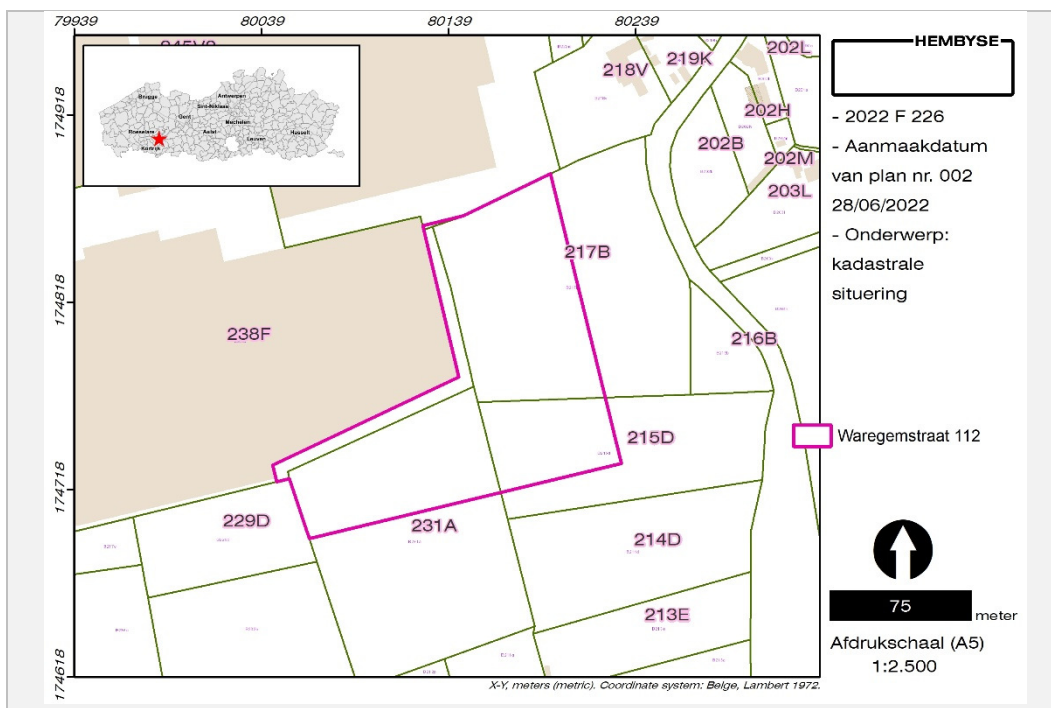
| | | |
|---------|---|----|
| 1 | Administratieve gegevens..... | 4 |
| 1.1 | Situering van het onderzoeksgebied..... | 4 |
| 1.2 | Projectcodes of ID nummers..... | 6 |
| 1.3 | Betrokken actoren..... | 7 |
| 1.4 | Bewaring van de data | 8 |
| 2 | Staat van het onderzoeksgebied | 9 |
| 2.1 | Afbakening | 9 |
| 2.2 | Geplande toestand..... | 10 |
| 2.2.1 | Originele gewestplan | 11 |
| 2.2.2 | RUP/PRUP/BPA ? | 12 |
| 2.2.3 | Beschrijving geplande werken..... | 13 |
| 2.2.3.1 | Algemene beschrijving..... | 13 |
| 2.2.3.2 | Impact van de geplande werken | 14 |
| 2.3 | Bestaande toestand..... | 14 |
| 2.3.1 | Gekarteerd landgebruik..... | 14 |
| 2.3.2 | Gekarteerde bodembedekking..... | 16 |
| 2.3.3 | Plaatsbezoek | 17 |
| 2.4 | Het archeologietraject..... | 18 |
| 2.4.1 | Beslissingsboom | 18 |
| 2.4.2 | Onderzoeksopdracht..... | 19 |
| 3 | Landschappelijke ligging..... | 21 |
| 3.1 | Algemeen..... | 21 |
| 3.2 | Traditionele landschappenkaart..... | 21 |
| 3.3 | Hydrologie | 23 |
| 3.4 | Topografie | 24 |
| 3.4.1 | DHMVII, 2013-2015 | 24 |
| 3.4.2 | Hoogteprofiel | 26 |
| 3.4.3 | Hillshade | 28 |
| 3.5 | Erosiegevoeligheid | 29 |
| 3.5.1 | Potentiële erosiegevoeligheid per perceel..... | 29 |
| 3.5.2 | Afgeleide erosiegevoeligheidskaart..... | 30 |
| 4 | Aardkundige situering | 32 |
| 4.1 | Vraagstelling | 32 |
| 4.2 | Geologie en sedimentologie van het onderzoeksgebied | 32 |
| 4.2.1 | Uitgangspunt | 32 |
| 4.2.2 | Geologisch 3D-model..... | 33 |
| 4.2.3 | Sedimenten uit het Tertiair | 34 |
| 4.2.4 | Sedimenten uit het Quartair | 36 |

| | | |
|--------|---|----|
| 4.3 | Bodemkundige situering | 39 |
| 4.3.1 | Bodemkaart van België | 39 |
| 4.3.2 | WRB Soil Units..... | 41 |
| 4.4 | Controle van de data..... | 42 |
| 4.4.1 | Referentieprofielen (DOV) | 43 |
| 4.4.2 | Gekende boringen in de DOV | 43 |
| 4.4.3 | Controleboringen | 44 |
| 5 | Historische en archeologische data..... | 48 |
| 5.1 | Archeologische data | 48 |
| 5.2 | Historische data | 52 |
| 5.3 | Kaarten en luchtfoto's | 53 |
| 5.3.1 | Kaart van Villaret (1745-1748) | 53 |
| 5.3.2 | Atlas van Ferraris (1777) | 54 |
| 5.3.3 | Vandermaelen kaarten (1846-1854)..... | 55 |
| 5.3.4 | Atlas der Buurtwegen (1840) | 56 |
| 5.3.5 | Popp-kaarten (1830 – 1842) | 57 |
| 5.3.6 | Topografische kaart NGI, 1873 | 59 |
| 5.3.7 | Topografische kaart NGI, 1904 | 60 |
| 5.3.8 | Topografische kaart NGI, 1969 | 61 |
| 5.3.9 | Orthofoto uit 1971 | 62 |
| 5.3.10 | Orthofoto uit 1990 | 63 |
| 5.3.11 | Orthofoto uit 2003 | 64 |
| 5.3.12 | Orthofoto uit 2011 | 65 |
| 5.3.13 | Orthofoto uit 2012 | 66 |
| 6 | Dataset en waardering | 67 |
| 6.1 | Bestaande data..... | 67 |
| 6.2 | Ontbrekende data | 68 |
| 6.3 | Waardering | 69 |
| 7 | Literatuuroverzicht | 71 |
| 7.1 | Naslagwerken | 71 |
| 7.2 | Online bronnen | 74 |
| 8 | Lijst van figuren | 75 |

1 Administratieve gegevens

1.1 Situering van het onderzoeksgebied

| | | |
|---|--------------------------|---|
| Gewest | Vlaams Gewest | |
| Gemeente | Desselgem | |
| Deelgemeente | Waregem | |
| Straat en straatnummer | Waregemstraat 112 | |
| Lambert 72-coördinaten | NO | X: 80193,187 x Y: 174886,893 m |
| | ZW | X: 80064,07 x Y: 174692,688 m |
| Oppervlakte | 16677,314 m ² | 1,66 ha |
| Oppervlakte bodemingreep | 100% | |
|  | | |
| Kadastrale situering | Afdeling | 8/HEULE |
| | Sectie | C |
| | Percelen | 238F (partim); 217B (partim); 231A (partim); 215D (partim) |



| | |
|--|--|
| Datum van toekenning van de onderzoeksopdracht aan Hembyse bv | 15 juni 2022 |
| Situering van de opdracht binnen het archeologietraject | Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek |
| Wettelijk kader | Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014. |
| Opgemaakt volgens : | De Code van Goede Praktijk (hierna: CGP) voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en voor het gebruik van metaaldetectoren, werd op 11 december 2015 door de bevoegde minister vastgesteld. Sinds 1 april 2016 vervangt de Code van Goede Praktijk definitief de archeologische Minimumnormen. Sinds 1 april 2019 geldt versie 4.0 van de Code. |
| Duur van de opdracht | 5 werkdagen |
| Kostprijs van de opdracht (enkel zichtbaar in privacyfiche) | |

1.2 Projectcodes of ID nummers

| | Projectcode | ID nummer |
|---|-------------|-----------|
| Bureaustudie (ifv verkaveling) | | |
| Bureaustudie (ifv sloop) | | |
| Bureaustudie (ifv stedenbouw) | 2022 F 226 | |
| Landschappelijk bodemonderzoek | | |
| Verkennde boringen | | |
| Waarderende boringen | | |
| Prospectie met ingreep in de bodem | | |
| Opgraving | | |
| | | |
| Interne projectsigle Hembyse BV | DES-WAR | |

1.3 Betrokken actoren

| | | |
|--|--|-------------------------------------|
| | | |
| Erkend archeoloog (rechtspersoon) | Hembyse BV (OE/ER/Archeoloog/2017/00193) | |
| Erkend archeoloog (natuurlijk persoon) | Bart De Smaele (OE/ERK/Archeoloog/2015/00070) | |
| Veldwerkleider | Bart De Smaele | |
| Assistent-archeoloog/archeologen | | |
| Aardkundige, assistent-aardkundige | Hadewijch Pieters (OE/ERK/Archeoloog/2017/00168) | |
| Conservator | | |
| Natuurwetenschapper | | |
| Geofysicus | | |
| Materiaaldeskundige | | |
| Fysisch-antropoloog | | |
| Andere (regio)specialisten | | |
| Initiatiefnemer en zakelijkrechthouder (enkel zichtbaar in de privacyfiche) | | |
| | Privaatrechtelijk | <input checked="" type="checkbox"/> |
| | Publiekrechtelijk | <input type="checkbox"/> |
| Omgevingsvergunning(en): | Verkaveling van gronden (verkaveling) | <input type="checkbox"/> |
| | Verkaveling van gronden (sloop) | <input type="checkbox"/> |
| | Stedenbouwkundige handelingen (slopen) | <input type="checkbox"/> |
| | Stedenbouwkundige handelingen (bouwen) | <input checked="" type="checkbox"/> |
| Bevoegde overheid | Vlaamse Overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed: Werkgebied WA1 | <input checked="" type="checkbox"/> |
| | Onroerenderfgoedgemeente: | <input type="checkbox"/> |
| | | |

1.4 Bewaring van de data

| | |
|---|--|
| | |
| Plaats en jaar van uitgave | Gentbrugge, 2022 |
| Wettelijk depot | ISSN 2566-2732 |
| Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie, volgnummer: | 207 |
| Bibliografische referentie | De Smaele B. & Pieters H., 2022. <i>Archeologienota naar aanleiding van de uitbreiding van een bedrijf aan de Waregemstraat 112</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 207, Gentbrugge. |
| Bewaring van archief en ruwe data | Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge |
| Bewaring archeologisch ensemble | Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge |
| Gebruiker van het archeologisch ensemble | Hembyse BV Vogelhoekstraat 25A 9050 Gentbrugge |
| Bevoegde IOED/OEGemeente | LEIEDAL |
| Bevoegd Onroerend Erfgoeddepot (definitieve bewaarplaats van het archeologisch ensemble) | TREZOOR |
| | |

2 Staat van het onderzoeksgebied

2.1 Afbakening

Na het toekennen van de uitvoering van de onderzoeksopdracht aan Hembyse Archeologie is de eerste stap het bepalen van de exacte afbakening waarbinnen het desbetreffende onderzoek dient te worden uitgevoerd. De cartografische weergave daarvan kan worden teruggevonden in de administratieve fiche. De werkelijke staat (niet alleen stoffelijk, maar ook wat betreft eigendom, pachtovereenkomsten, uitvoeringstermijnen, financiële implicaties, enz.) van het onderzoeksgebied is immers één van de parameters op basis waarvan het correcte archeologietraject wordt bepaald (zie verder).

Het onderzoeksgebied is een (op kaart) afgebakend geheel, waarbij de afbakening op basis van een aantal parameters gebeurd is. Het onderzoek spitst zich toe op alle data binnen dit afgebakende geheel, maar in functie van de specifieke data-assessment (bijvoorbeeld landschappelijke of historische data) worden ook gegevens buiten dit geheel in rekening gebracht.

Het onderzoeksgebied is middels een polygoon (shapefile: *.shp-bestandsformaat, opgemaakt het GIS-platform ArcGIS), afgebakend op basis van de kadastrale kaart en/of het GRB, tenzij anders beschreven.

Terminologie: het is belangrijk om te weten dat:

- het “onderzoeksgebied” is het specifieke geheel binnen deze afbakening.
- de “onderzoekszone” is het ruimere regionale kader waarbinnen data ingezameld wordt, dit kader varieert van onderzoeksgebied tot onderzoeksgebied.
- het “projectgebied” is het deel van het “onderzoeksgebied” waarbinnen de initiatiefnemer de geplande werken wil laten plaatsvinden.

Deze terminologie wordt niet gespecificeerd in de CGP en is dus niet bindend.

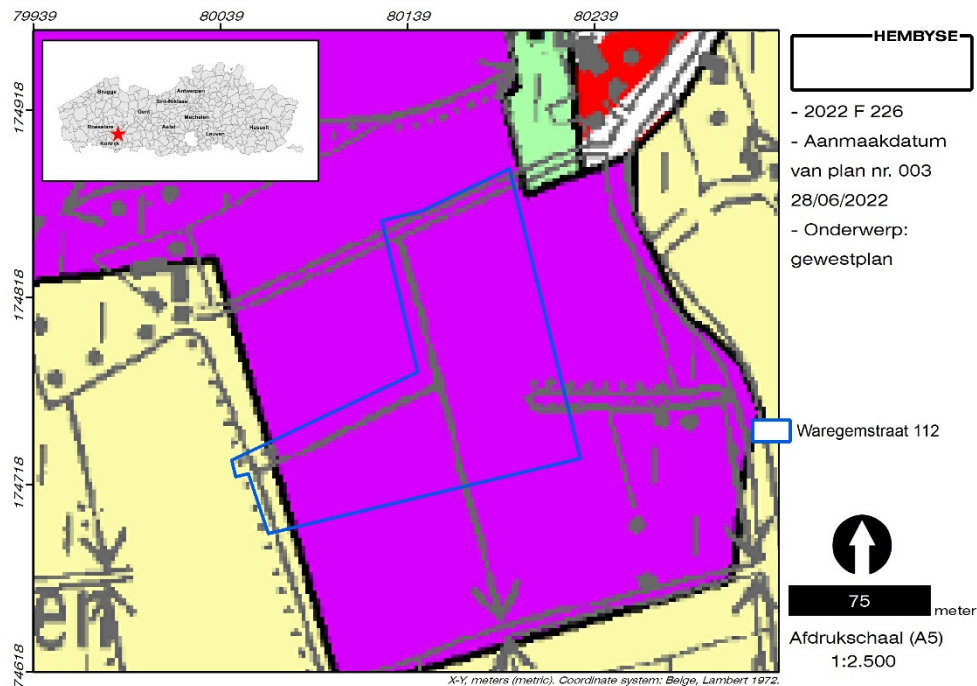
2.2 Geplande toestand

Binnen dit afgebakende onderzoeksgebied wordt een nieuwe ontwikkeling gepland, die gebonden is aan een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden of voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen. De mogelijkheden tot ontwikkeling van een welbepaald gebied zijn beperkt door de ruimtelijke verordenende plannen, die vanaf de jaren 1960 van de 20^e eeuw opgemaakt zijn om de ongebreidelde aanwas van gebouwen en de inname van de open ruimte te structureren.

In 1962 werd via de "Wet op de Stedebouw" beslist tot de opmaak van een nationaal plan, streekplannen en gewestplannen. De gewestplannen zouden waar nodig aangepast en verder gedetailleerd kunnen worden door algemene plannen van aanleg (APA) en bijzondere plannen van aanleg (BPA). Er werden 48 afzonderlijke plangewesten aangewezen en hoewel meestal wordt gesproken over "het gewestplan", bestaat het in realiteit dus uit verschillende deelplannen, die elk afzonderlijk werden goedgekeurd tussen 1976 en 1980.

2.2.1 Originale gewestplan

Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens het originele Gewestplan “Algemeen in industriegebied. In het westen is er sprake van een kleine strook agrarisch gebied, zoals omschreven in het originele Gewestplan “Kortrijk”. De ligging van het onderzoeksgebied binnen industriegebied heeft zijn invloed op het archeologietraject (cf. infra).



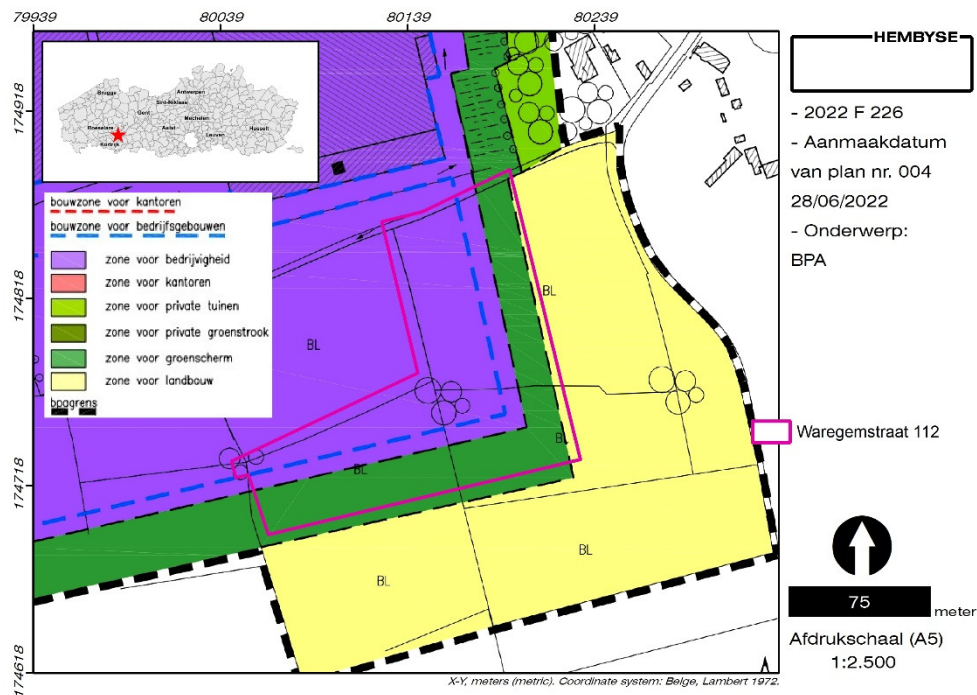
Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het originele gewestplan.

Het gewestplan is een verouderd planningsinstrument dat van kracht is op die plekken waar het niet vervangen werd door een nieuwer plan. De meest recente gewestplannen dateren van het jaar 2000. Hierna zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plaatsen gewijzigd door de opmaak van ruimtelijke en provinciale uitvoeringsplannen en bijzondere plannen van aanleg.

2.2.2 RUP/PRUP/BPA ?

Het digitaal beschikbare gewestplan is echter enkel geschikt voor een gebruik op middenschalig niveau. In het verleden werden bestemmingsplannen aangemaakt om het oude gewestplan te verfijnen. Deze bijzondere plannen van aanleg (BPA) blijven geldig zolang ze niet vervangen zijn door een RUP.

Specifiek voor zonevreemde bedrijven die willen blijven bestaan, herbouwen, verbouwen of uitbreiden kan een zogenaamd sectoraal BPA zonevreemde bedrijven worden opgesteld. Dit gebeurde in 2005 voor enkele bedrijven die gevestigd zijn tussen de Waregemstraat en de Leemputstraat, met name het Sectoraal BPA zonevreemde bedrijven Fase 2 Desselgem.



12

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het BPA zonevreemde bedrijven fase 2 Desselgem uit 2005.

Binnen het onderzoeksgebied wordt een zone voor bedrijvigheid gekarteerd, waarbinnen de begrenzing van de bouwzone voor bedrijfsgebouwen werd afgebakend. Langsheen de oostelijke en zuidelijke grens van het onderzoeksgebied is een zone voor groenscherm vrijgehouden.

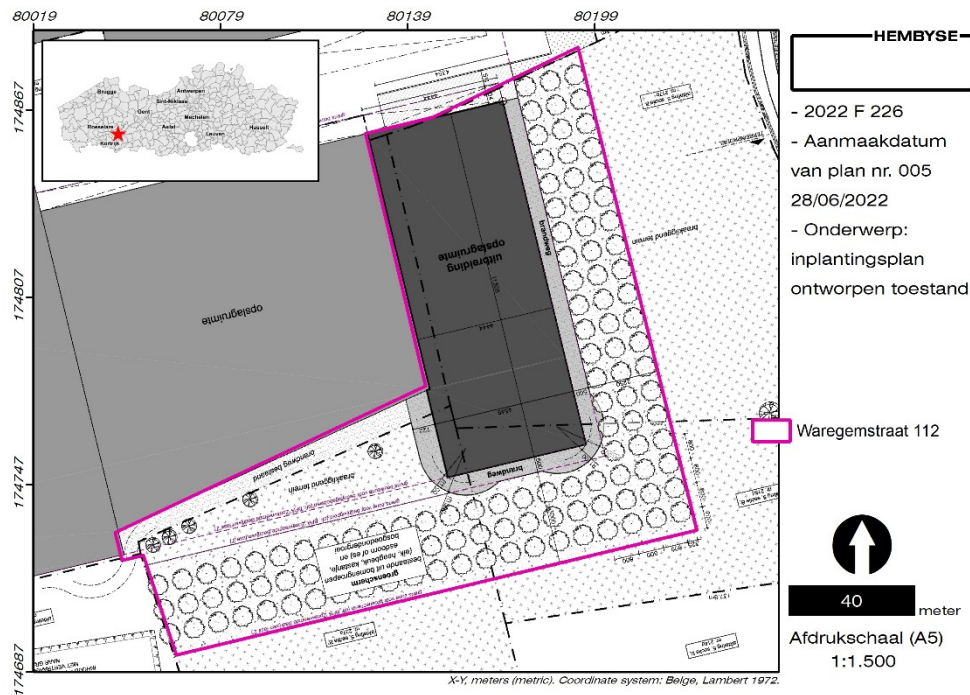
2.2.3 Beschrijving geplande werken

2.2.3.1 Algemene beschrijving

Binnen het kader van de ruimtelijke bestemming van het onderzoeksgebied wenst de initiatiefnemer binnen het onderzoeksgebied een nieuwe opslagruimte te realiseren.

In het kader van de omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden behelzen de geplande werkzaamheden:

- Nieuwbouw opslagruimte;
- Aanleg brandwegen en nutsleidingen;
- Omgevingsaanleg met een groenscherm.



Figuur 3. Inplantingsplan ontworpen toestand.

Voor meer gedetailleerde plannen en snedes (indien van toepassing) wordt verwezen naar de bijlagen van deze archeologienota.

Deze geplande werken maken de opmaak van een archeologienota, die deel uitmaakt van de omgevingsvergunning, noodzakelijk.

De geplande bouwwerken hebben een nefaste impact op de bodem in het desbetreffende gebied (cf. infra). **Er is immers sprake van een bodemingreep van zo goed als 100%.** Het archeologisch kennispotentieel van het gebied dient te worden bepaald, aangezien de verstoring van de bodem ook een verstoring van de daarin mogelijk aanwezige archeologische resten met zich meebrengt.

2.3 Bestaande toestand

De gekarteerde bestaande toestand van het onderzoeksgebied is niet alleen een vereist onderdeel van de archeologienota, maar is ook het uitgangspunt voor het bepalen van het correcte archeologietraject. De stoffelijke eigenschappen van het onderzoeksgebied bepalen de meerdere of mindere mate waarin een volledig archeologisch onderzoek mogelijk is. Om de bestaande toestand vast te stellen, dient in eerste instantie kaartmateriaal te worden geraadpleegd, maar indien mogelijk ook het afstappen van het terrein te worden uitgevoerd.

2.3.1 Gekarteerd landgebruik

De huidige stoffelijke situatie van het onderzoeksgebied dient te worden onderzocht om het archeologietraject correct te bepalen. Met andere woorden: welke impact heeft het huidige (meest recente kartering is 2016) bodemgebruik op het archeologietraject ?

Op deze bodemgebruiksk kaart wordt het grootste deel van het onderzoeksgebied gekarteerd als een akkerland op de rand van een industriegebied. De zuidoostelijke hoek wordt gekarteerd als een grasland, dat deel uitmaakt van een groter geheel.



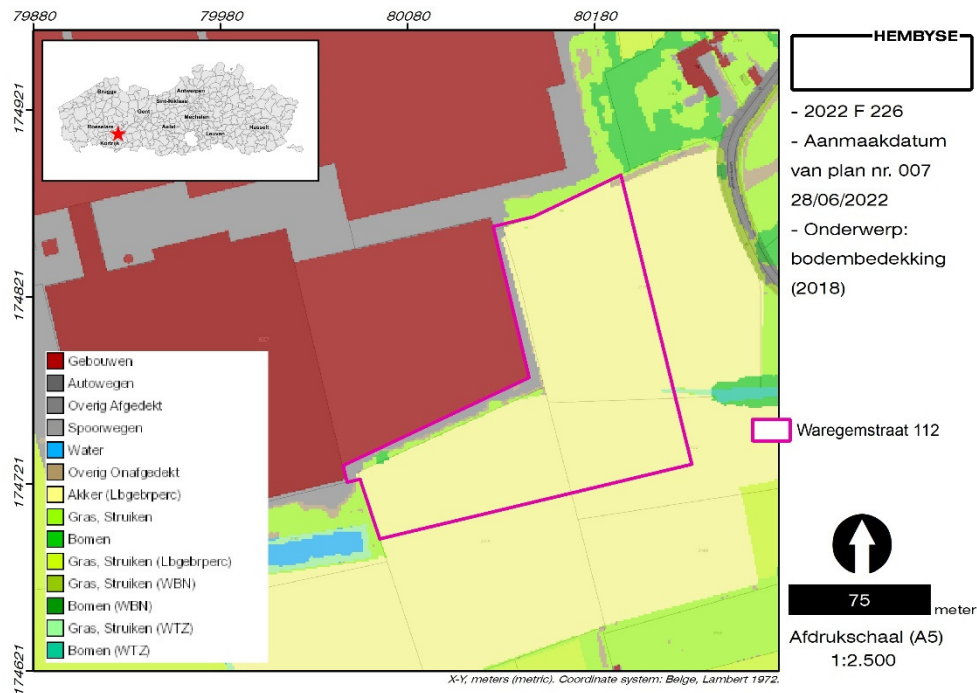
Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio (2016).

De impact op het archeologietraject is dat het onderzoeksgebied heden in theorie beschikbaar is voor een archeologisch vooronderzoek. Echter, omwille van het landgebruik (akkerland met maïs), is het niet beschikbaar voor een regulier archeologietraject, *indien* zou blijken dat veldwerken noodzakelijk zijn.

Op de bodembedekkingskaart voor Vlaanderen wordt het onderzoeksgebied iets nauwkeuriger gekarteerd.

2.3.2 Gekarteerde bodembedekking

Op de bodembedekkingskaart is de 21^e-eeuwse situatie grafisch weergegeven, weliswaar op een meer gedetailleerde en bijgevolg meer accurate manier. Deze kaart geeft weer op welke manier de bodem (zie §Aardkundige situering) afgedekt is.



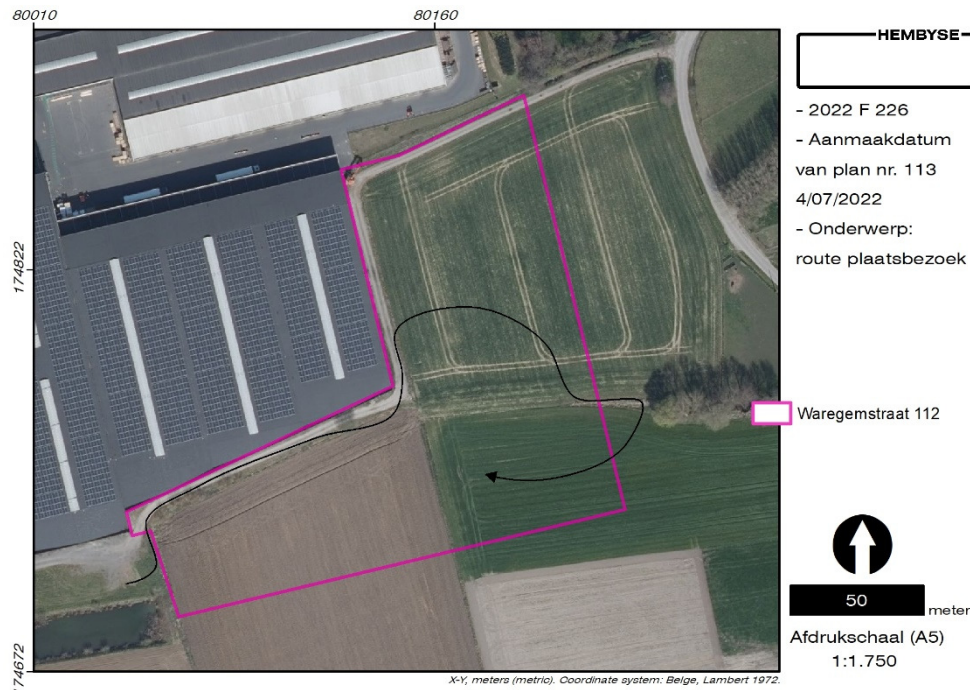
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand uit 2018.

Op deze kaart is sprake van meer detailwerking, waarbij nagenoeg het volledige onderzoeksgebied gekarteerd wordt als akkerland. Op de grens met het belendende bedrijfsgebouw is sprake van een smalle strook “overig afgedekt” wat overeenkomt met een verharding rondom het bestaande bedrijfsgebouw.

Dit komt goeddeels overeen met de bestaande situatie.

2.3.3 Plaatsbezoek

Op 1 juli 2022 werd een plaatsbezoek (zie bijlage voor alle foto's van het plaatsbezoek) op de site uitgevoerd, met als doel een controle van de gekarteerde structuren binnen het onderzoeksgebied.



Figuur 6. Route van het plaatsbezoek ten opzichte van de meest recente luchtfoto. Onder: zicht op het onderzoeksgebied in westelijke richting.

Het onderzoeksgebied is vanuit de Leemputstraat bereikbaar via een gedeeltelijk geasfalteerde en gedeeltelijk met steenslag verharde dienstweg. Het onderzoeksgebied bestaat uit drie afzonderlijke landbouwkavels, die op het terrein door de reeds vrij hoge gewassen (maïs) moeilijk als dusdanig te onderscheiden waren. De perceelsgreppels waren

nog herkenbaar in het landschap als stroken zonder vegetatie of met grassen en kruiden begroeid. De zuidelijke en oostelijke grenzen van het onderzoeksgebied zijn niet op terrein herkenbaar.

Ten westen van het onderzoeksgebied is er sprake van een wadi, ten oosten is er sprake van een bosschage die teruggaat op een waterpartij op een perceelsgreppel (cf. historisch kaartmateriaal).

Het onderzoeksgebied is onopvallend en vertoont weinig anomalieën of structuren. Het enige opvallende element is het feit dat het akkerland lager ligt dan de dienstweg en de gebouwen van de Unilin-fabriek.

2.4 Het archeologietraject

2.4.1 Beslissingsboom

Op basis van voorgaande parameters kan het archeologietraject worden bepaald. Dit gebeurt op basis van de "*Beslissingsboom voor verplicht archeologisch onderzoek bij het aanvragen of verlenen van vergunningen*". In dit geval zijn de "*Criteria bij een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden*" van toepassing:

Er is een omgevingsvergunning vereist/met vergunningsplichtige bodemingreep/niet in GGA/niet binnen gabarit lijninfrastructuur/niet binnen beschermde archeologische site/niet in VAZ/perceelsoppervlakte is groter dan 3000m²/vergunningsplichtige bodemingreep is groter dan 1000m²/geen bestaande lijninfrastructuur en aanhorigheden/niet in woon- of recreatiegebied/aanvrager privaatrechtelijk/vergunningsplichtige bodemingreep is groter dan 5000m²

⇒ **Een archeologienota is noodzakelijk**

De opmaak van de noodzakelijke archeologienota kan ofwel in een regulier, ofwel in een uitgesteld archeologietraject gebeuren.

Het reguliere archeologietraject bestaat uit 1. een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem en indien noodzakelijk 2. een vooronderzoek met ingreep in de bodem.

1. Een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bestaat uit een bureauonderzoek en indien noodzakelijk niet-intrusief vooronderzoek op terrein (terreininspectie, controleboringen, ...).
2. Een vooronderzoek met ingreep in de bodem bestaat uit één of meerdere intrusieve vooronderzoeken.

- ⇒ **De volgende parameter bepaalt het huidige archeologietraject: het te ontwikkelen gebied is omwille van gewassen niet beschikbaar voor een regulier archeologietraject.**

Op basis hiervan kan de huidige onderzoeksopdracht worden gedefinieerd.

2.4.2 Onderzoeksopdracht

Op basis van het afgebakende archeologietraject en de situering binnen dit archeologietraject is de huidige opdracht voor de onderzoekers van Hembyse Archeologie het opmaken van:

| | |
|--|-------------------------------------|
| Bureaustudie/historisch onderzoek | <input checked="" type="checkbox"/> |
| Landschappelijke boringen | <input type="checkbox"/> |
| Verkennde en waarderende boringen | <input type="checkbox"/> |
| Proefput in functie van steentijdsites | <input type="checkbox"/> |
| Metaaldetectie/geofysisch onderzoek | <input type="checkbox"/> |
| Veldkartering | <input type="checkbox"/> |
| Proefsleuven/proefputtenonderzoek | <input type="checkbox"/> |
| Vlakdekkende opgraving | <input type="checkbox"/> |
| Andere: controleboringen | <input checked="" type="checkbox"/> |

19

Dit onderzoek of de combinatie van onderzoeken is een assessment van data, dat leidt tot een archeologische waardering van het onderzoeksgebied en een confrontatie met de geplande werken, waardoor een programma van maatregelen kan worden opgemaakt.

Het bereiken van dit onderzoeksdoel, het genereren van data en het opleveren van de onderzoeksdata, gebeurt strikt volgens het door AOE uitgestippeld methodologisch kader. Het archeologisch onderzoek in zijn geheel, hier benoemd als de "onderzoeksopdracht", dient te voldoen aan het kader van basisvoorschriften die in de Code van Goede Praktijk (verder: CGP) zijn beschreven. De "CGP voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren" wordt gaandeweg aangepast en vernieuwd, waarbij dient te worden vermeld dat in dit dossier gebruikt

gemaakt wordt van de vigerende versie van de CGP op het moment van gunning van de opdracht, tenzij anders beschreven.

Conform de CGP worden ook onderzoeksvragen geformuleerd, die in de waardering van het onderzoeksgebied en de daarbinnen al dan niet aangetroffen archeologische sites, worden beantwoord.

Deze onderzoeksvragen zijn:

- 1. Kan er op basis van de bestaande dataset bepaald worden of er archeologische sporen, structuren of afgelijnde sites ("vindplaatsen") aanwezig zijn? Zo ja:*
- 2. Is deze archeologische vindplaats voldoende waardevol dat het behoud in situ of ex situ de noodzakelijke investeringen verantwoordt? Zo ja: motiveer.*

Zoals altijd is de theorie eenvoudiger dan de praktijk en in die zin is een afwijking op de theorie ook het meest interessante. De CGP document is immers opgesteld om een realistisch werkinstrument te zijn waarop afwijkingen mogelijk moeten zijn. De meeste afwijkingen blijken pas noodzakelijk tijdens de uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem, er moet dus steeds een "speelruimte" tussen de theorie en de praktijk indachtig worden gehouden. Alle afwijkingen ten opzichte van de Code van Goede Praktijk, de geldende wettelijke basis voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek in Vlaanderen, moeten echter wel worden gemeld en gemotiveerd.

20

| | | |
|---|--------------------------------|--|
| Zijn er in het huidige onderzoek afwijkingen op de CGP noodzakelijk geweest ? | JA <input type="checkbox"/> | NEE <input checked="" type="checkbox"/> |
|---|--------------------------------|--|

Motiveer indien nodig:

Opgelet: data die niet relevant zijn voor de waardering van het huidige onderzoeksgebied worden niet in dit dossier opgenomen, tenzij anders vermeld.

3 Landschappelijke ligging

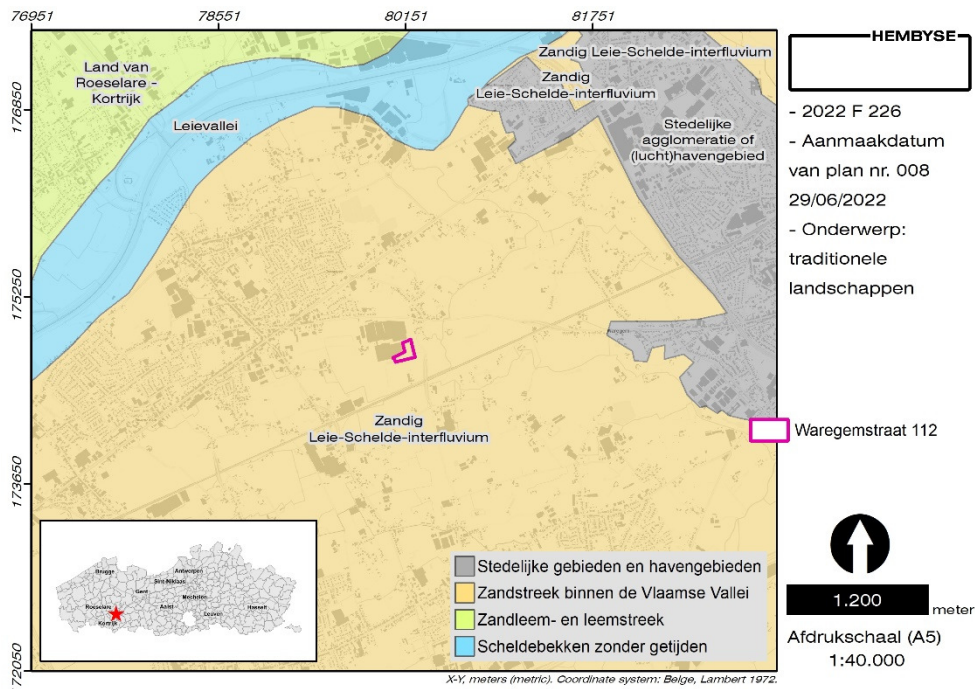
3.1 Algemeen

Het landschap waarbinnen het onderzoeksgebied zich bevindt, is het resultaat van geomorfologische processen. In dit deel van de archeologienota worden de exogene geomorfologische processen belicht, die middels hun onderlinge wisselwerking *een* invloed hebben gehad op de vorming van het landschap en de relatie tot de mens. Hierbij wordt de traditionele landschappenkaart als uitgangspunt genomen, waarna de exogene landschapsvormende processen vanuit hydrologische (water), topografische (reliëf) en erosieve invalshoeken worden belicht. Sedimenten, gesteenten en bodems (voornamelijk glaciale, periglaciale processen) worden belicht in §*Aardkundige situering* van dit dossier.

3.2 Traditionele landschappenkaart¹

Het uitgangspunt voor het assessment van de landschappelijke data is de Traditionele Landschappenkaart. Op deze kaart wordt het onderzoeksgebied gekarteerd binnen de Vlaamse Zandleem- en Leemstreek, meer bepaald binnen het zogenaamde “Zandig Leie-Schelde interfluvium”, wat neerkomt op het landschap dat tussen deze rivieren geprangd zit.

¹ *Antrop 2002.*



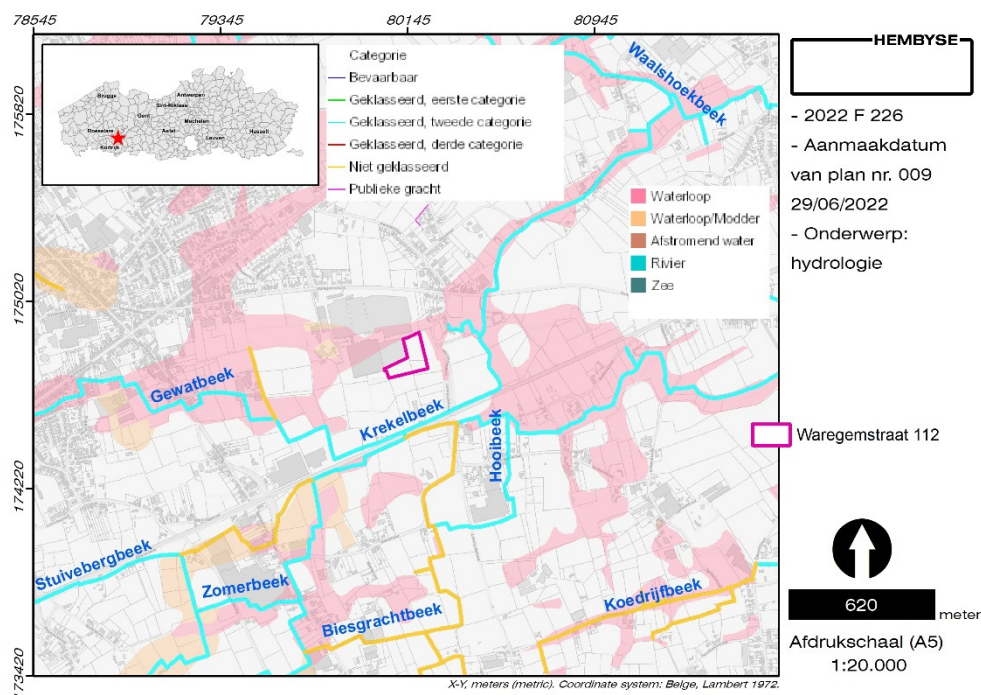
Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied op de traditionele landschappenkaart.

Geografisch maakt het deel uit van een groter landschapsgeheel, de zogenaamde Zandstreek binnen de Vlaamse Vallei. Het traditionele landschap tussen de Leie en de Schelde kenmerkt zich door een vlak interfluvium met langs de valleiranden een uitgesproken microreliëf (de resten van rivierduinen), doorsneden door een sterk verstedelijkt weefsel van bebouwing en infrastructuur. Daardoor zijn de vergezichten nogal schaars en zitten de resten van dit landschap achter hoeken en huizen verscholen. Dit landschap was oorspronkelijk een aaneenschakeling van vlakke hooilanden en meersen (coulissenlandschap), met verspreide bosschages, boerderijen en kleine dorpskernen.

3.3 Hydrologie

Het landschap is ten dele het resultaat van de hydrografie en de hydrologie van het land. De hydrologische cyclus beschrijft de weg die het water aflegt door de atmosfeer (in de vorm van waterdamp en wolken), naar de aarde (als neerslag), over en door de bodem (beken, rivieren en grondwater), naar een zee of oceaan en weer terug naar de atmosfeer (door verdamping). Deze cyclus heeft een impact op de waarneming van een gebied door de mens in het verleden.

De huidige hydrologie van het onderzoeksgebied is kenmerkend voor het gebied sinds 1950 en kan niet noodzakelijk naar het verleden geëxtrapoleerd worden. Een confrontatie tussen de gekarteerde van nature overstroombare gebieden en de hydrologische atlas, toont duidelijk aan dat het huidige onderzoeksgebied omgeven wordt door heel wat beken maar niet als dusdanig onder directe invloed van deze beken staat. Net ten noorden is sprake van een van nature overstroombare zone vanuit een waterloop, maar het onderzoeksgebied zelf lijkt hieraan niet onderhevig te zijn.



Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de geklasseerde waterlopen en de van nature overstroombare gebieden.

De beekstelsels van de Krekelbeek-Waalshoekbeek-Schoendalebeek en de Gewatbeek-Leemputbeek als belangrijkste vertakking stromen

rechtstreeks of via de vroegere Leiemeanders af naar het Leiekanaal² dat zich ten noorden van het onderzoeksgebied bevindt.

Dit betekent dat in een (Holoceen) landschap waarin de waterhuishouding van de rivieren niet onder controle is gebracht, het gebied te nat is voor bebouwing en bewoning -uitzonderlijke bewoningsvormen zoals paalwoningen, bootwoningen, en dergelijke meer niet in acht genomen-. Dergelijke alluviale gebieden en beekvalleien kennen andere gebruiksvormen, zoals hooiland, bleekweide, rootweiden, enz.

In de 21^e eeuw is het gebied niet meer overstromingsgevoelig, maar ligt het op de rand van een effectief overstromingsgevoelig gebied.

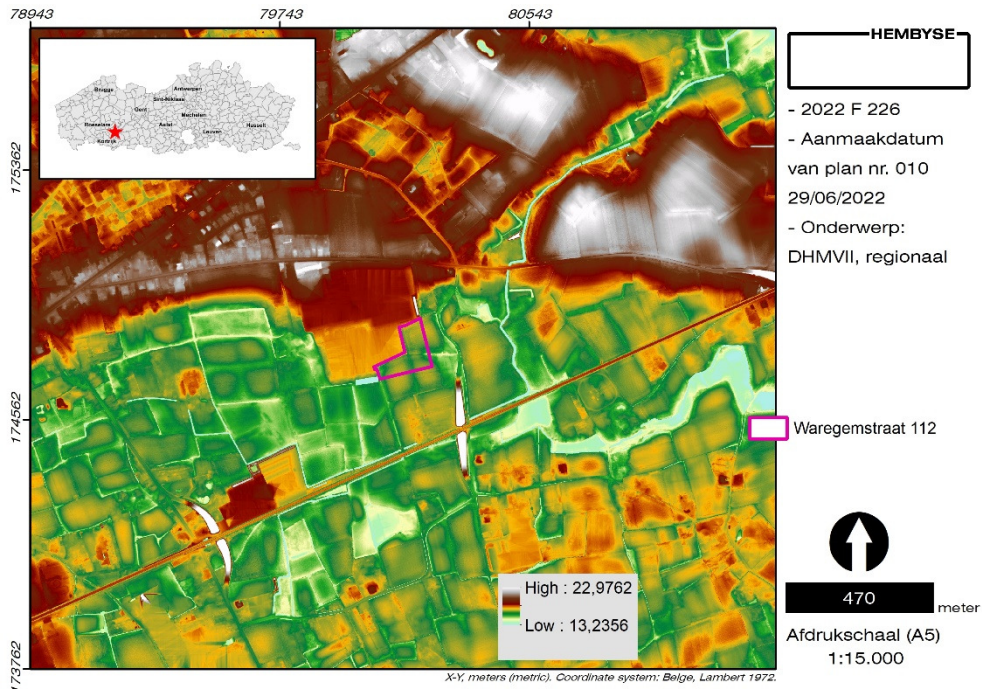
3.4 Topografie

De topografie van een onderzoeksgebied beschrijft de hoogtes van het terrein, de structuren en gebouwen op een terrein, de wegen, enzovoort. Het resultaat is een topografische kaart, die een inzicht geeft in de bovengrondse toestand van het gebied ten tijde van de opmaak van de kaart. In dit hoofdstuk wordt het reliëf van het landschap, de hydrologie en de daaruit vloeiende erosiegevoeligheid besproken. De huidige structuren aan de oppervlakte komen aan bod in § *Staat van het onderzoeksgebied* van de bureaustudie.

3.4.1 DHMVII, 2013-2015

Voor een gedetailleerde weergave van de topografie wordt in eerste instantie het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen geraadpleegd. Het DHMVI geeft relatief weinig detailwerking weer, waardoor deze kaart heden niet wordt opgenomen. Op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, met resolutie van één TAW-waarde (Tweede Algemene Waterpassing) wordt de ligging van het onderzoeksgebied binnen de vallei van de Gewatbeek duidelijk zichtbaar. De beek meandert door het landschap, met in het noorden een hogere, verheven rug in het landschap waarop Desselgem zich ontwikkeld heeft.

² Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Desselgem [online] <https://id.erfgoed.net/themas/15752> (Geraadpleegd op 29-06-2022).



Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m.

De lokale topografie toont de invloed van deze vallei meer in detail, waarbij sprake lijkt te zijn van antropogene invloeden.

25

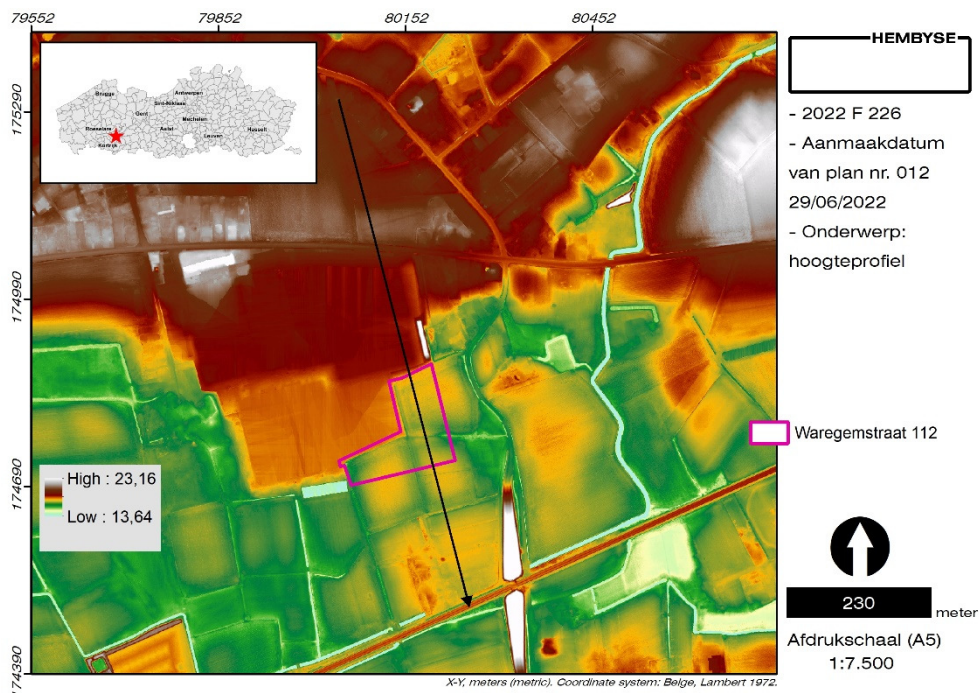


Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m, lokale opname.

Er lijkt in eerste instantie sprake te zijn van verschillende ophogingen die zich op perceelsniveau manifesteren. De percelen worden onderling gescheiden middels kleine perceelsgreppels, waarbij de afzonderlijke percelen binnen het onderzoeksgebied lijken te zijn opgehoogd. De percelen ten zuidwesten van het onderzoeksgebied lijken een meer natuurlijke topografie te bezitten.

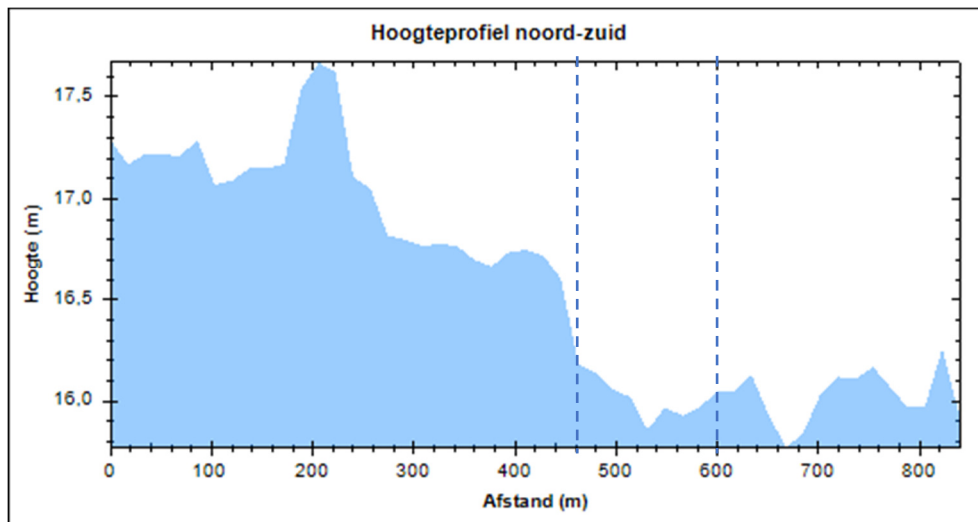
3.4.2 Hoogteprofiel

Op basis van de meetdata van het DHMVII kan een hoogteprofiel van het onderzoeksgebied gegenereerd worden. Dit geeft vanuit een andere dimensie een beeld van het hoogteverloop van de site. Er is gekozen voor een transecten van noord naar zuid om de overgang van de heuvelrug waarop Desselgem gelegen is naar de vallei van de Gewatbeek te visualiseren.



Figuur 11. Situering van de hoogteprofielen ten opzichte van het DHMVII.

Het hoogteprofiel van noord naar zuid toont in eerste instantie de onregelmatige, getrapte doorsnede van het terrein. Het onderzoeksgebied ligt niet hoger dan 18,2 meter TAW. Tussen de percelen is de perceelsgreppel duidelijk herkenbaar.



Figuur 12. Hoogteprofiel noordwest-zuidoost.

Ten noorden van het onderzoeksgebied maakt de heuvelrug een scherpe knik. Er is bijgevolg sprake van een zeer scherpe overgang van de heuvelrug naar de beekvallei waarbinnen het onderzoeksgebied zich bevindt.

3.4.3 Hillshade

Op de *multidirectionele hillshade* is het gebruik van het onderzoeksgebied als akkerland duidelijk herkenbaar in de gevisualiseerde ploegvoren.



Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied op de multidirectionele hillshade.

Ook de perceelsgreppels worden scherp weergegeven, net als een greppel tussen het akkerland en de dienstweg langs de bestaande gebouwen.

3.5 Erosiegevoeligheid

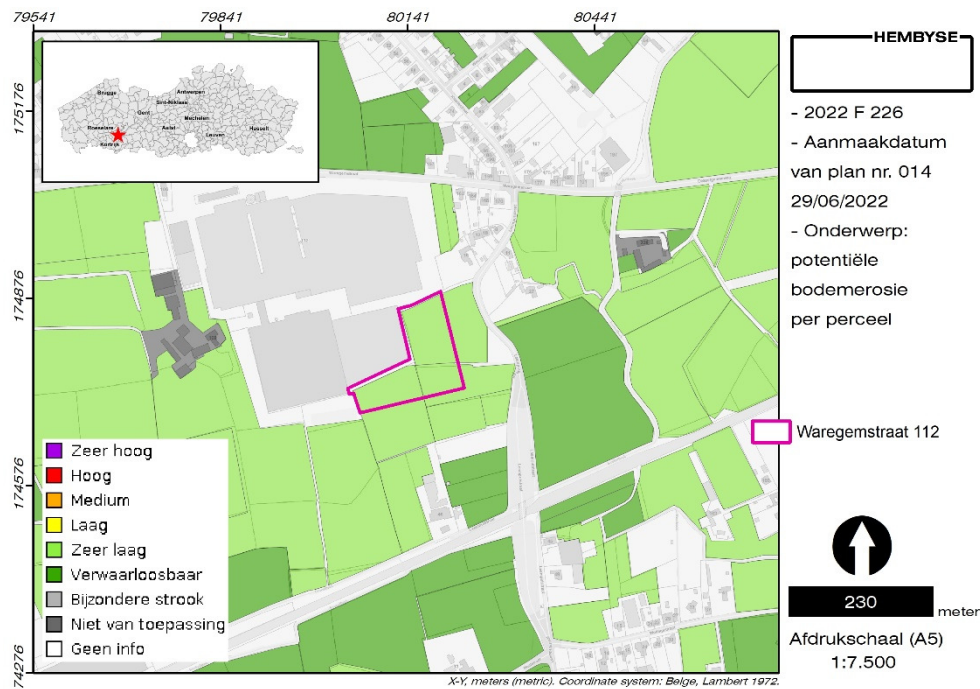
Erosie is het proces van slijtage van een vast oppervlak waarbij materiaal of sediment wordt verplaatst of geheel verdwijnt. Dit proces vindt vooral plaats door de schurende werking van wind en stromend water. Erosie is een fenomeen met een natuurlijke oorzaak, menselijke activiteiten kunnen het erosieproces versterken, bijvoorbeeld door het kappen van bossen en het kaal houden van de bodem door ploegen. Erosie moet niet verward worden met verweering (zie § *Aardkundige situering* van deze bureaustudie). De erosiegevoeligheid van het oppervlak in onze gewesten (en tijdens het Antropoceen, nvdr.) wordt in eerste instantie beïnvloed door de helling van het terrein (zie topografie), de hydrologie van het terrein, het sediment en de bodemkundige toestand. Deze laatste twee worden besproken in § *Aardkundige situering* van de bureaustudie.

De erosiegevoeligheid van een onderzoeksgebied is immers niet zelden een reflectie van de hydrologische situatie. Voor de archeoloog is de erosiegevoeligheid van een terrein belangrijk aangezien de mate waarin een gebied erodeert drastische gevolgen kan hebben voor de archeologische waarde van het gebied: wanneer een site zich in een sterk tot zeer sterk erosiegevoelig gebied bevindt, is algemeen gesteld de kans op bewaring kleiner, of is de kans op het beschadigen van dit archeologisch erfgoed groter. Anderzijds kunnen archeologische lagen door geërodeerde pakketten worden afgedekt, waarbij de kans op een goede bewaring over het algemeen verbetert (of beter wordt geacht). Om de erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied in te schatten kunnen zowel de Erosiegevoeligheidskaart voor Vlaanderen als de Potentiële bodemerosiekaart per perceel worden onderzocht. Indien het onderzoeksgebied niet op perceelsniveau gekarteerd is, wordt enkel de algemene afgeleide erosiegevoeligheidskaart geraadpleegd.

3.5.1 Potentiële erosiegevoeligheid per perceel

De potentiële bodemerosiekaart per perceel (2017) geeft aan de hand van een klasse-indeling de totale potentiële erosie van een bepaald landbouwperceel weer. De totale potentiële erosie houdt geen rekening met het huidige landgebruik (grasland of akkerland).

Het onderzoeksgebied, alsook de nabije omgeving, staan gekarteerd als een zeer lage tot verwaarloosbare potentiële bodemerosie, wat samenhangt met de lage en vlakke ligging van het onderzoeksgebied.



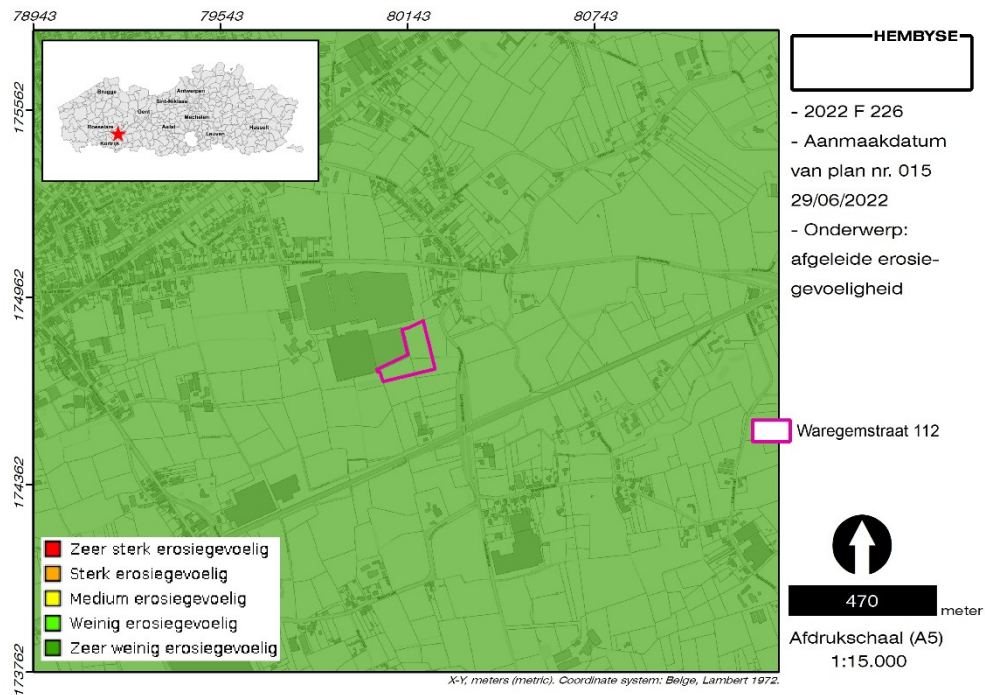
Figuur 14. Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

Het bedrijventerrein ten noord(west)en wordt uiteraard niet gekarteerd. Het onderzoeksgebied is niet fundamenteel veranderd sinds de opmaak van de kaart, dus deze is nog steeds van toepassing.

3.5.2 Afgeleide erosiegevoeligheidskaart

De Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten geeft voor elke gemeente in Vlaanderen de gemiddelde gevoeligheid voor bodemerosie weer (de dato 2006). De kaart geeft dus op niveau van Vlaanderen een eerste indicatie van de locatie van erosiegevoelige gebieden. De kaart is een afgeleide van de potentiële bodemerosiekaart per perceel (de dato 2006).

Op de afgeleide Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten staat het gebied gekarteerd als “Zeer weinig erosiegevoelig”.



Figuur 15. Situering van het onderzoeksgebied op de afgeleide erosiegevoeligheidskaart.

Hierdoor kan worden gesteld dat er sprake is van een vrij vlakke ligging van het onderzoeksgebied, in de vallei van de Gewatbeek.

4 Aardkundige situering

4.1 Vraagstelling

De “aardkundige situering” van het onderzoeksgebied valt uiteen in twee verschillende onderdelen: enerzijds dient onderzocht te worden welke sedimenten binnen het onderzoeksgebied voorkomen en anderzijds welke bodemvormingsprocessen in deze sedimenten zijn opgetreden.

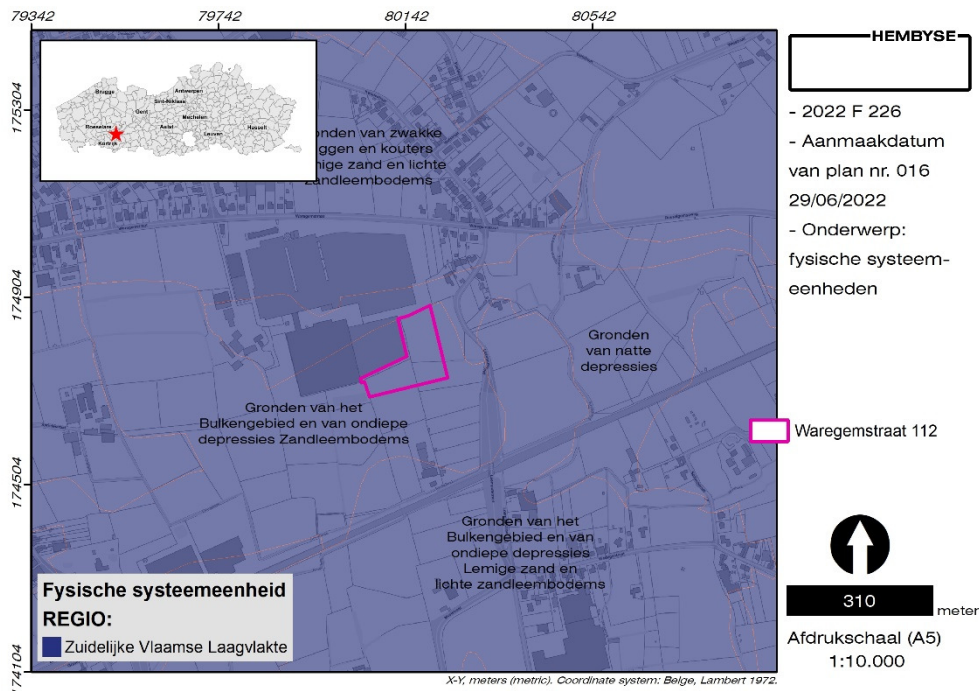
De vraagstelling voor dit deel van het onderzoek is dus:

1. Welke sedimenten bevinden er zich binnen het onderzoeksgebied en hoe zijn deze tot stand gekomen ? Welke impact hebben deze op het potentieel op archeologische sites ?
2. Welke bodemvormingsprocessen zijn er binnen deze sedimenten gebeurd en welke impact hebben deze op het potentieel op archeologische sites ?

4.2 Geologie en sedimentologie van het onderzoeksgebied

4.2.1 Uitgangspunt

Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen de regio van de Zuidelijke Vlaamse Laagvlakte, die deel uitmaakt van Laag België. Het betreft een zandstreek die hier en daar heuvelachtig is, en die geprangd zit tussen de westelijke polders, de Schelde en de Leie.

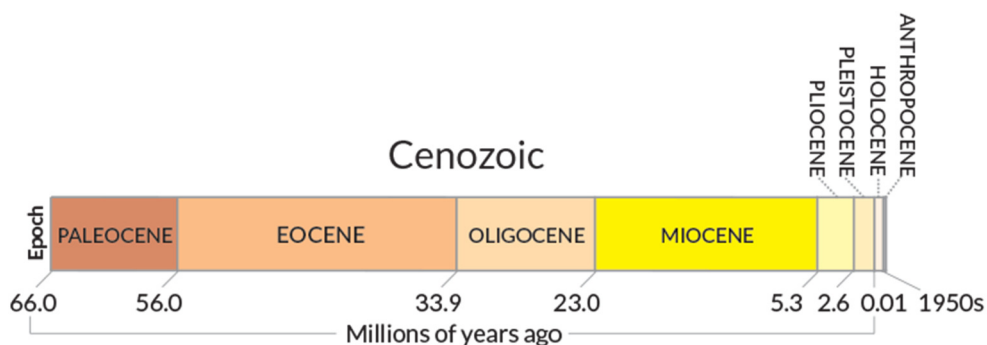


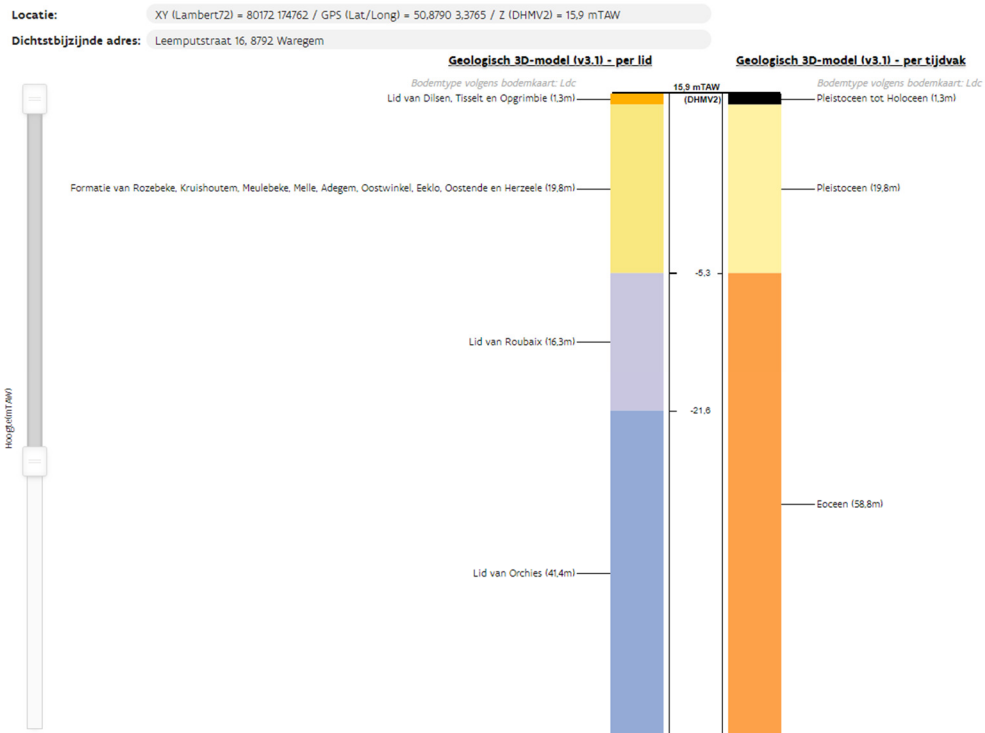
Figuur 16. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de fysische systeem-eenheden van Vlaanderen.

Het onderzoeksgebied ligt daarbinnen binnen Gronden van het Bulkengebied en wordt omringd door Gronden van natte depressies. Welke sedimenten en bodems liggen hiervoor aan de oorsprong ?

4.2.2 Geologisch 3D-model

Het geologisch 3D-model, op basis van data uit de DOV, laat toe om een overzicht te verschaffen van de opeenvolging van sedimenten binnen het onderzoeksgebied en de geschatte dikte van deze pakketten van sedimenten. Dit vormt het uitgangspunt voor het bespreken van de tertiaire en quartaire sedimenten binnen het onderzoeksgebied.





Figuur 17. Geologisch 3D-model van het onderzoeksgebied.

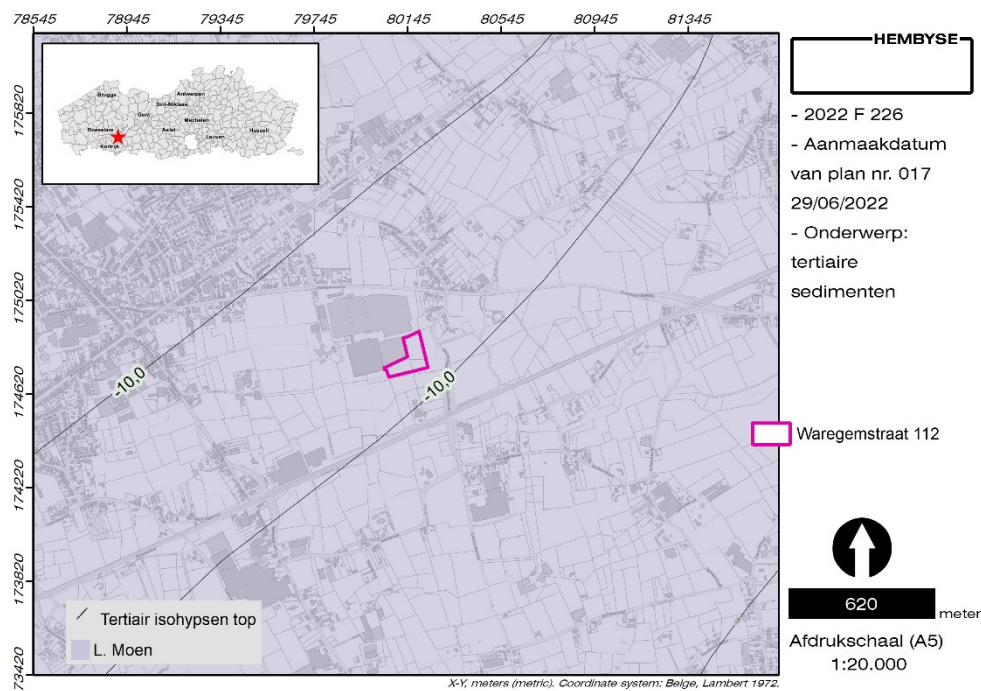
Volgens de DOV is er binnen het onderzoeksgebied een quartair sediment van 1,3 meter uit het Pleistoceen tot Holoceen aanwezig, waaronder 19,8 meter uit het Pleistoceen. Deze sedimenten dekken het tertiair sediment af, waarvan het eerste pakket wordt vertegenwoordigd door het Lid van Roubaix (vroeger: “Moen”) van de Formatie van Kortrijk.

4.2.3 Sedimenten uit het Tertiair

De tertiaire sedimenten binnen het onderzoeksgebied zijn enkel relevant indien deze ofwel dagzomen, ofwel zeer ondiep liggen, ofwel zijn ontgonnen. De jongste tertiaire (het volledige geologische tijdvak van 66,0 tot 2,58 miljoen jaar geleden) gelaagdheden in de ondergrond van het projectgebied bestaan uit sedimenten van de zogenaamde Formatie van Kortrijk, die wordt vertegenwoordigd door het Lid van Roubaix. De diepere tertiaire sedimenten worden niet verder besproken, aangezien deze voor het huidige assessment van het archeologisch kennispotentieel niet relevant zijn.

Binnen het onderzoeksgebied is sprake van de Formatie van Kortrijk als jongste tertiair sediment. Deze formatie is gevormd in het Vroeg-Eoceen, met andere woorden tussen 55 en 52 miljoen jaar geleden. De Formatie van Kortrijk bestaat uit mariene, hoofdzakelijk kleiige afzettingen met weinig macrofossielen. De Formatie van Kortrijk wordt opgesplitst in het Lid van

Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen, en het Lid van Aalbeke dat het laatst werd afgezet.



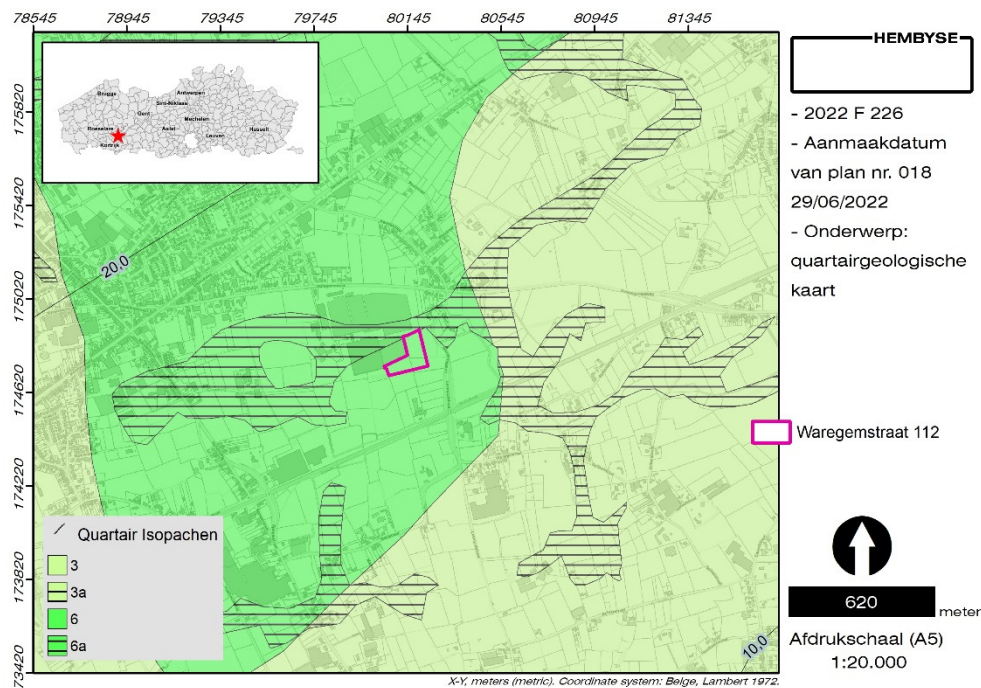
Figuur 18. Situering van het onderzoeksgebied op de tertiair geologische kaart (1/50.000).

Binnen het onderzoeksgebied manifesteert zich het Lid van Moen (ook wel de Klei van Moen of Roubaix genoemd) die een heterogene afzetting vormt die -afhankelijk van de lokalisatie- siltig tot zandig is, en waarin Nummulites planulatus (gidsfossielen, nvdv.) kunnen worden aangetroffen.

De top van het tertiair substraat bevindt zich ter hoogte van het onderzoeksgebied op een hoogte van -10 meter ten opzichte van de TAW en dus op een diepte van 26 meter onder het huidige maaiveld. Dit is iets dieper dan wat de virtuele boring in de DOV aangeeft (21,3 meter diep).

4.2.4 Sedimenten uit het Quartair

Het pakket quartair sediment bestaat volgens de veralgemeende profieltypekaart uit afzettingen van klei, zand en grind. Dit wordt gevisualiseerd op de quartair geologische kaart, waar de profieltypes uit zowel Pleistoceen als Holoceen worden weergegeven. Het gaat om alle afzettingen vanaf 2,58 miljoen jaar geleden tot op heden. Deze afzettingen zijn meestal vrij ondiep aan de oppervlakte aanwezig en zijn in grote mate bepalend voor menselijke activiteiten zoals landbouw, veeteelt, enzovoort.

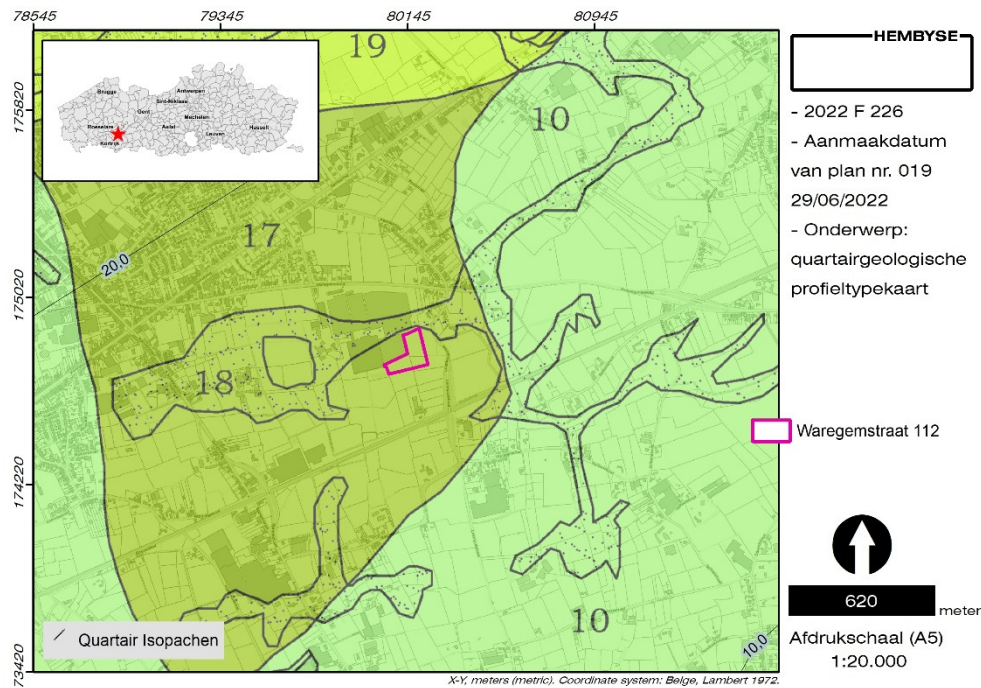


Figuur 19. Situering van het onderzoeksgebied op de quartair geologische profieltypekaart.

Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen profieltype 6 dat zich kenmerkt door een onderste pakket van fluviatiele afzettingen uit het Eemiaan (Laat-Pleistoceen), dat wordt afgedekt door fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Deze worden op hun beurt afgedekt door een pakket eolische afzettingen, eveneens uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Ter hoogte van het onderzoeksgebied betreft het fijne sedimenten van zand tot zandleem die werden afgezet door polaire winden uit de laatste ijstijd. De fluviatiele afzettingen kunnen evenzeer zijn afgedekt door quartaire hellingsafzettingen of door een combinatie van deze hellingsafzettingen en de voornoemde eolische afzettingen.

Dit kaartmateriaal toont echter een veralgemeende situatie en uitsluitel over de aan- of afwezigheid van de voornoemde profieltypen en sedimenten wordt geboden door de samengestelde quartair profieltypekaart te bekijken. Deze laat immers toe de quartaire data op een grotere schaal en dus meer in detail, te lezen.

Op deze kaart wordt het volledige onderzoeksgebied (terug te vinden op kaartblad 29³) gekarteerd als behorende tot profieltype 17.



Figuur 20. Situering van het onderzoeksgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/50.000).

Profieltype 17 wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van fluviatiele afzettingen uit het Boven-Pleistoceen, die algemeen verspreid zijn in de uitlopers van de Vlaamse Vallei. Grosso modo worden vier facies onderscheiden, waarvan het onderste Lid van Grimbergen teruggaat tot het Eemiaan. Over de aanwezigheid van het bovenliggende Lid van Bos van Aa (dat het onderste facies vormt van de Formatie van Zemst) biedt de quartair geologische profieltypekaart geen uitsluitel: er is immers sprake van “mogelijks aanwezig”. Het Lid van Grimbergen wordt heden in een afzonderlijke Formatie (van Oostwinkel) ondergebracht, waarbij de overige facies heden omschreven worden als de Formatie van Eeklo.⁴ Dit is tevens de bodemopbouw zoals deze in de virtuele DOV-boring werd vastgesteld.

³ Bogemans 2007.

⁴ De Moor e.a. 1996.

De sedimenten van de Formatie van Zemst werden afgezet in een vlechtend rivierensysteem waarvan de actieve geulen goed afgebakend zijn. Aan de basis wordt een grindhoudend tot grindrijk zand aangetroffen dat wordt afgedekt door een topfacies van fijn zand, leem of klei. Hierin kunnen vegetatierijke of humeuze laagjes voorkomen. Dit Lid van Bos van Aa wordt afgedekt door de meer zandige sedimenten van het Lid van Lembeke dat gekenmerkt wordt door een zandige textuur, dat in hoofdzaak als half-fijn omschreven kan worden. Over het geheel kunnen schelpenresten voorkomen.

Ter hoogte van het onderzoeksgebied wordt de Formatie van Zemst afgedekt door eolische sedimenten van de Formatie van Gent. Aan de basis hiervan werden de eolische sedimenten afgezet in een relatief vochtig klimaat waardoor er sprake is van een alternerend complex van grof- en fijnkorrelige lagen. Hierin heeft zich mogelijks hellingsafwaarts materiaal afgezet waardoor er mogelijks sprake is van herwerkt tertiair materiaal. Het topfacies wordt gekenmerkt door meer homogene eolische afzettingen die werden afgezet in een droger klimaat. Dit beperkt de hellingsprocessen; secundaire verplaatsingen bestaan doorgaans enkel uit verstuiwingen. Hierdoor is er wel nog sprake van variaties in korrelgrootte waardoor er zowel zandige als meer lemige afzettingen kunnen worden waargenomen.

De impact op het archeologisch kennispotentieel van de site is dat binnen profieltype 17 kan worden gesteld dat er geen sprake is van sedimenten waarbinnen stabiele bodemhorizonten konden worden gevormd en afgedekt/bewaard. Het gaat immers om een sediment uit een glaciaal milieu (Weichsel). In de formatie van Gent komt enkel in het Lid van Dilsen een paleo-horizont (maar dan daterend aan het einde van de Saale-ijstijd) voor. Dit betekent dat er geen kans is op de bewaring van Pleistocene paleo-horizonten en de eventueel daarin vervatte sites. Er is bovendien geen sprake van jongere afdekkende pakketten (Holoceen dekzand, veen of alluvium) en de bewaring van archeologische sites is dus afhankelijk van de Holocene bodemvormingsprocessen.

4.3 Bodemkundige situering

4.3.1 Bodemkaart van België

De bodems in België zijn voornamelijk geïnventariseerd naar de bodemtextuur en de vochtigheid, met het oog op een duidelijk beeld van waar welke gewassen geteeld kunnen worden. Bij de beschrijving⁵ van de bodem wordt er in de bodemkunde in België en Nederland gebruik gemaakt van het A/B/C-horizontensysteem. Elke horizont is een apart en duidelijk te onderscheiden laag in de bodem.

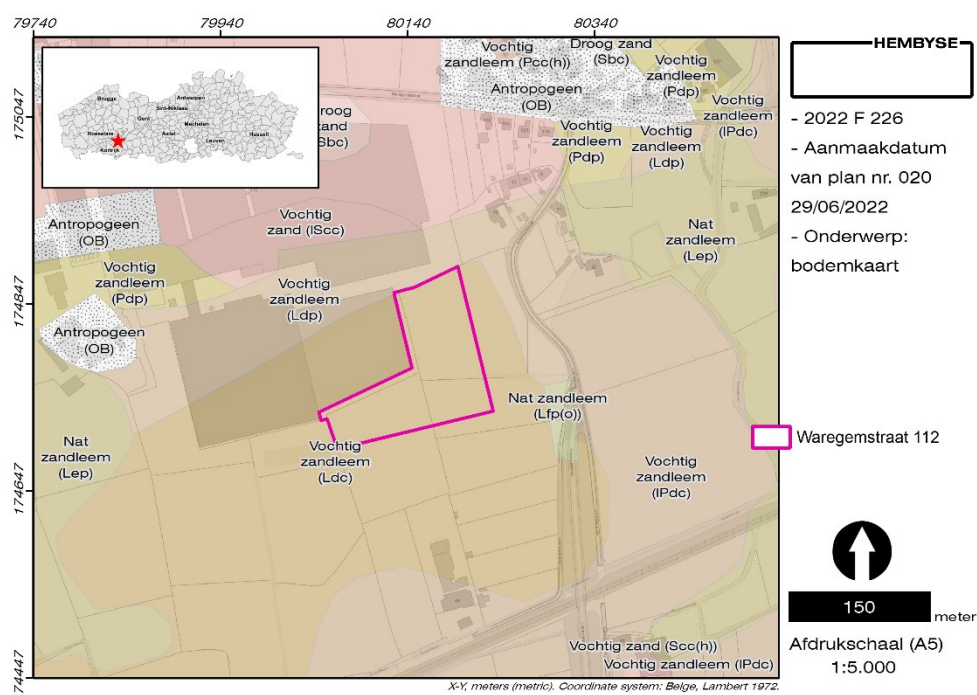
- De O-horizont bevindt zich boven de A-horizont. Hij bestaat uit strooisel: dode maar nog onverteerde plantenresten. Dit is anders dan humus, dat bestaat uit grotendeels verteerde, niet meer herkenbare plantenresten. De strooisellaag komt vaak voor in bossen.
- De A-horizont is het organische of humeuze bovenste deel van de bodem. Humus is de organische rest van dode planten. Dit verrijkt de bodem met organische stoffen die als voedingsstoffen voor allerlei organismen dienen.
- De E-horizont vormt zich tussen de A en de B-horizont. Het staat voor “eluvatie” (uit het Latijn; betekent uitwassen), oftewel uitspoeling. Pas na langdurige uitspoeling zal de bovenliggende horizont zo verarmd zijn dat hij te herkennen is als een vaalgrijze uitspoelingslaag. Het moedermateriaal is volledig gebleekt in de E-horizont en is goed herkenbaar in een zogenaamde “podzolbodem”.
- De B-horizont is de inspoelingslaag. Dit is de horizont die als opvangkamer dient van stoffen die eerder zijn opgelost en hier weer neerslaan. Inspoeling vindt plaats als regenwater de opgeloste stoffen uit hogere lagen transporteert naar een lagere gelegen laag. Dit kunnen organische humusbestanddelen zijn, maar ook ijzer. Een stijgende beweging van opgeloste stoffen is ook mogelijk, bijvoorbeeld bij uitdroging van de bodem.
- De C-horizont is de onderste laag en vormt het originele moedermateriaal waarin de bodem zich ontwikkeld heeft. Hiervoor worden de termen “moederbodem”, “onverstoord moedermateriaal” “onverweerd moedermateriaal” en (vulg.) “de vaste bodem” door elkaar gebruikt. In de Vlaamse archeologie

⁵ Ontleend aan www.geologievannederland.nl.

wordt de term “moederbodem” nog veel gebruikt, in dit dossier wordt de term “onverweerd moedermateriaal” gebruikt. Deze horizont kenmerkt zich doordat de bodemvorming nog niet tot deze diepte is doorgedrongen. De C-horizont kan bestaan uit veen, zand, leem, silt of klei.

- Er kunnen in de bodemkunde toevoegingen zijn, een kleine letter achter de hoofdletter. De combinatie Bh bijvoorbeeld betekent dat de inspoelingslaag is verrijkt met humus. Bs betekent dat er ijzer- en/of aluminiumoxide zijn ingespoeld.
- In sommige gevallen raken bodems begraven onder stuifzanden of andere sedimenten. Vaak vindt er in het sediment nieuwe bodemvorming plaats. De oude bodemvorming is dan niet meer actief. In dat geval spreken we van “paleo-bodems”.

Op de bodemkaart van België staat het volledige onderzoeksgebied gekarteerd als een vochtig zandleem (Ldc).



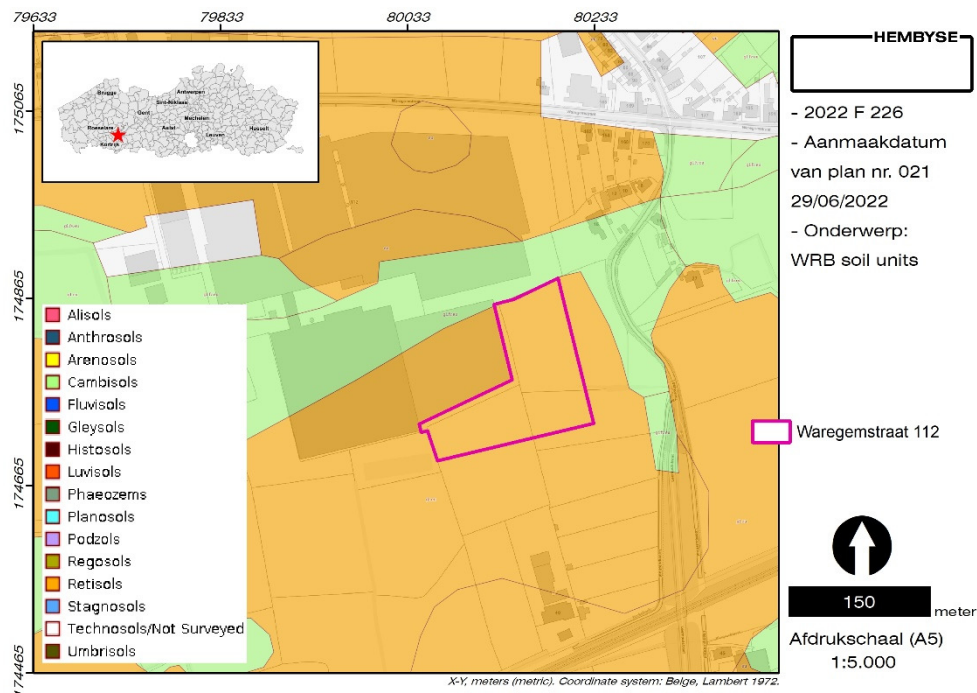
40

Figuur 21. Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart.

Het betreft matig natte zandleemgronden die gekenmerkt worden door een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont. Op de heuvelrug ten noorden van het onderzoeksgebied is sprake van meer zandige bodems.

4.3.2 WRB Soil Units⁶

Op basis van de resultaten van een intensieve bodemkartering gedurende de jaren '50 tot '70 werd de Belgische bodemkaart opgesteld. Deze Belgische bodemkaart steunt op het Belgische bodemclassificatiesysteem. Het is een nationaal systeem dat uitsluitend voor de Belgische bodems werd opgesteld. Voor het Vlaamse Gewest werd deze bodemkaart daarom omgezet naar WRB-2014, de 3de editie van het internationaal bodemclassificatiesysteem World Reference Base. Informatie over textuur, drainage, bodemmorfologie en chemische bodemvruchtbaarheid is weerhouden in 4 groepen van Supplementary Qualifiers. Deze gegevens zijn dus een aanvulling op de bodemkaart van België.



41

Figuur 22. Situering van het onderzoeksgebied op de WRB soil units kaart.

Op de WRB soil units kaart wordt de bodem binnen het onderzoeksgebied gekarteerd als *Eutric Gleyic Retisol (Loamic)*, wat neerkomt op (zand)leembodems met een aanrijkingshorizont van klei binnen de eerste meter onder het maaiveld die doorkruist wordt door een polygonaal patroon van gebleekte, witachtige tongen. Deze bodems worden gekenmerkt door een hoge basenverzadiging en een permanente

⁶ Dondeyne e.a. 2015.

grondwatertafel waardoor sprake is van een oxido-reductie kleurenpatroon.

4.4 Controle van de data

De gekarteerde aardkundige data, zowel de sedimenten als de bodems, kunnen op verschillende manieren op juistheid gecontroleerd worden. Dit kan door middel van:

| DATA: | Beschikbaar ? | Relevant ? |
|--|-------------------------------------|-------------------------------------|
| Referentieprofielen in de data van DOV | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| Geïnterviewde boringen en sonderingen in de data van DOV | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| Sonderingen | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| Controleboringen | <input checked="" type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> |
| Landschappelijk bodemonderzoek | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |
| Andere: bodemonderzoeken | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

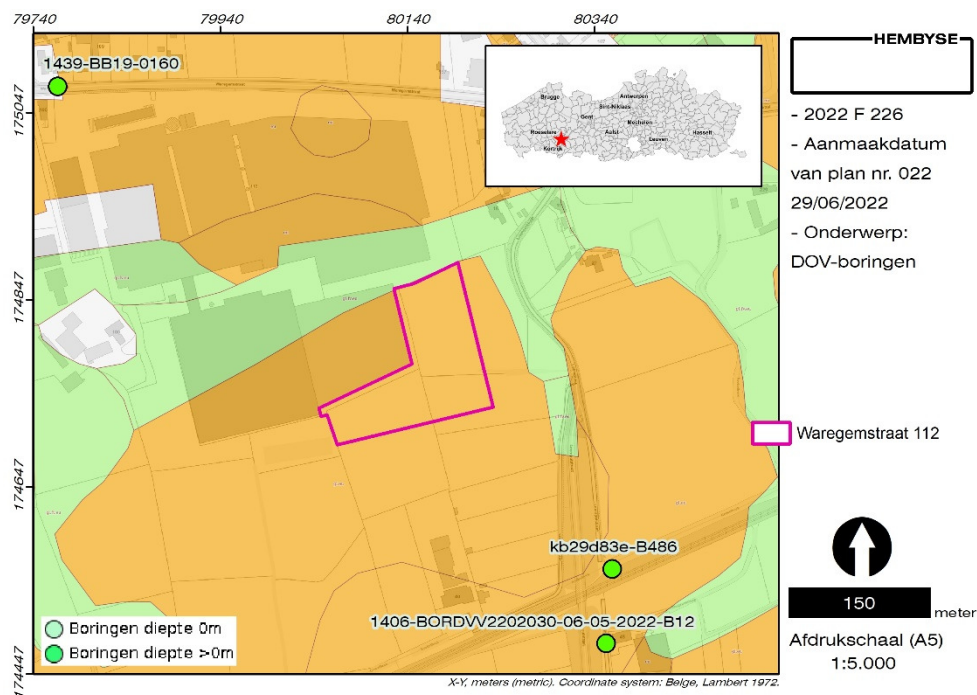
Indien er geen dergelijke data beschikbaar is, of dat deze voor het huidige onderzoeksgebied niet relevant zijn, worden deze niet in het huidige dossier opgenomen.

4.4.1 Referentieprofielen (DOV)

Noch binnen, noch in de nabijheid van het huidige onderzoeksgebied zijn referentieprofielen gekarteerd.

4.4.2 Gekende boringen in de DOV⁷

Binnen het onderzoeksgebied zijn nog geen DOV-boringen gekarteerd; er is over het algemeen een zeer lage densiteit aan gekarteerde boringen in dit gebied: de meeste bevinden zich aan de overzijde van de Gewatbeek.



43

Figuur 23. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante DOV-boringen op de WRB soil units kaart.

Ten noordwesten is, ter hoogte van boring met nummer 1439-BB19-0160, sprake van een dik pakket grijs zand dat omschreven wordt als de Formatie van Kortrijk. Er worden geen bovenliggende sedimenten beschreven en dit zou betekenen dat het tertiair substraat dagzoomt, hoewel het zich op een diepte van meer dan 20 meter zou moeten bevinden.

De boring met nummer kb29d83e-B486, ten zuidoosten van het onderzoeksgebied biedt een meer realistisch beeld van de quartaire sedimenten: hier is sprake van een quartair pakket van 27 meter dik. Dit

⁷ www.dov.vlaanderen.be/

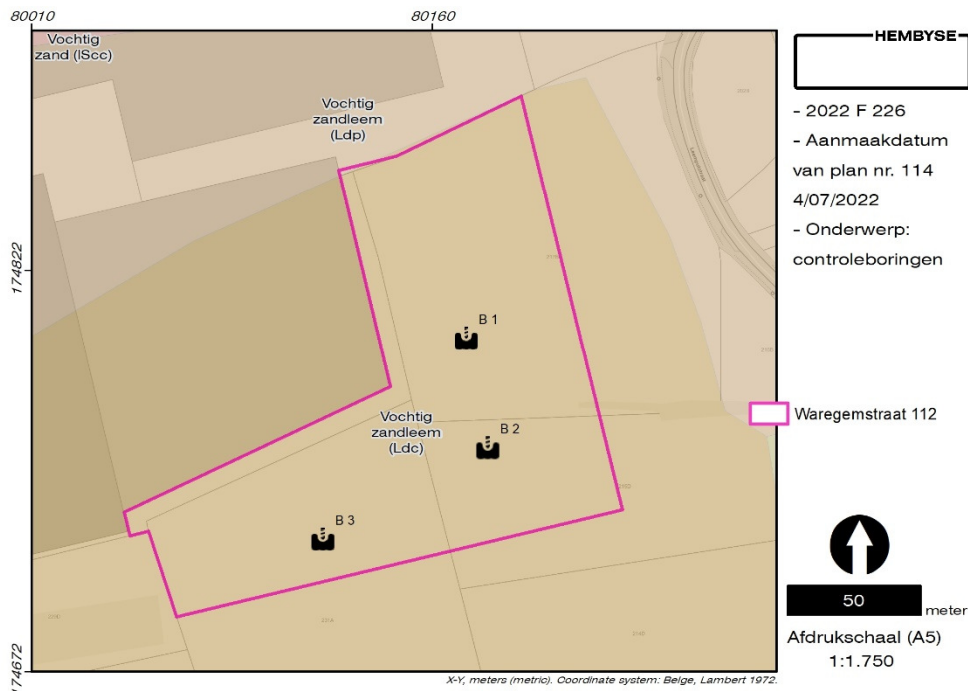
kenmerkt zich door een grijsgroen kleihoudend zand met schelpengruis in de bijmenging. Op een diepte van 23 meter werd klei aangeboord. Er dient hier echter opgemerkt te worden dat deze boring zich vlakbij de Gewatbeek bevindt, en deze dus hoogstwaarschijnlijk niet representatief is voor de te verwachten bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied.

4.4.3 Controleboringen

Volgend op het plaatsbezoek werden drie controleboringen uitgevoerd. Het doel daarvan was een inzicht te verkrijgen in mogelijk aanwezige verstoringen in de ondergrond en de dikte van de bouwvoor. De controleboring is een type boring die door het Agentschap Onroerend Erfgoed in het leven is geroepen om heel gericht uitsluitsel te bieden op plaatsen waar de erkend archeoloog een bodemverstoring verwacht en/of de dikte van de teelaarde wenst te kennen, zonder een landschappelijk bodemonderzoek te moeten uitvoeren. Er wordt dus tot een beperkte diepte (indien mogelijk -tot er zekerheid was dat het “moedermateriaal”⁸ is aangesneden) geboord, en/of wanneer duidelijk is in hoeverre de bodem is verstoord. De controleboringen vervangen echter geen landschappelijke boringen en indien uit de aardkundige data (cf. supra) zou blijken dat er duidelijke kans is op het aantreffen van paleo-horizonten, dient dit middels een landschappelijk bodemonderzoek te worden onderzocht (zie ook §*Omschrijving van de maatregelen* van dit dossier).

In dit dossier was er tevens sprake van kleiontginningsputten, dus het controleren van de mogelijke aan- of afwezigheid van deze putten werd als essentieel voor de adviesvorming geacht.

⁸ Het “moedermateriaal” wordt beschouwd als dit deel van het sediment dat geen directe antropogene invloeden heeft ondergaan. De termen “moederbodem” en “moedermateriaal” worden in de archeologische praktijk los door elkaar gebruikt, maar er is eigenlijk een wezenlijk verschil.



Figuur 24. Situering van de controleboringen ten opzichte van de bodemkaart.

Een eerste controleboring werd geplaatst in het akkerland ten oosten van de bestaande Unilin-fabriek. Er was sprake van een bruin, vrij homogeen lemig zand dat op een diepte van 40 centimeter abrupt overging in een zeer compacte, beige zandige klei.

45



Figuur 25. Controleboring 1.

Er was dus sprake van een teelaarde van 40 centimeter dikte, waaronder een Pleistoceen alluviaal sediment aanwezig was. De oorspronkelijke Holocene bodem was door gemechaniseerde agricultuur volledig verstoord.

De tweede controleboring werd meer in zuidelijke richting geplaatst, waarbij het profiel duidelijk verschilde van controleboring 1.



Figuur 26. Controleboring 2. Onder: overgang naar de C-horizont.

Eer bleek sprake te zijn van een vergelijkbare bruine teelaarde, ontwikkeld in een bruine zandleem. Op een diepte van 40-45 centimeter onder het maaiveld kon een duidelijke overgang naar het onverweerd moedermateriaal worden vastgesteld, dat zich manifesteerde als een lichtgrijze zandleem.

De derde controleboring werd geplaatst in het westelijke akkerland en toonde een vergelijkbare bodemopbouw, al was de teelaarde hier minder dik. Er was sprake van 25-30 centimeter bruine teelaarde, waaronder zeer abrupt het Pleistoceen sediment werd aangesneden.



Figuur 27. Controleboring 3. Onder: detail van het onverweerd Pleistoceen sediment.

Dit Pleistoceen sediment manifesteerde zich tot op een diepte van circa 60 centimeter als een beigebruine zandleem, die overging naar een meer bruin zandig sediment. Het zandleem was vrij homogeen en bevatte kleine ijzer- en mangaanodules.

Het onderzoeksgebied lijkt dus te bestaan uit Pleistocene alluviale bodems, waarbinnen redelijk wat lokale verschillen in textuur blijken voor te komen. Het gehele gebied is echter wel ingeplogd tot akkerland, er is geen sprake van bewaarde Holocene bodems. Wat de bewaring van archeologische sites betreft, betekent dit dat enkelzogenaaemde “sporensites” nog kunnen voorkomen.

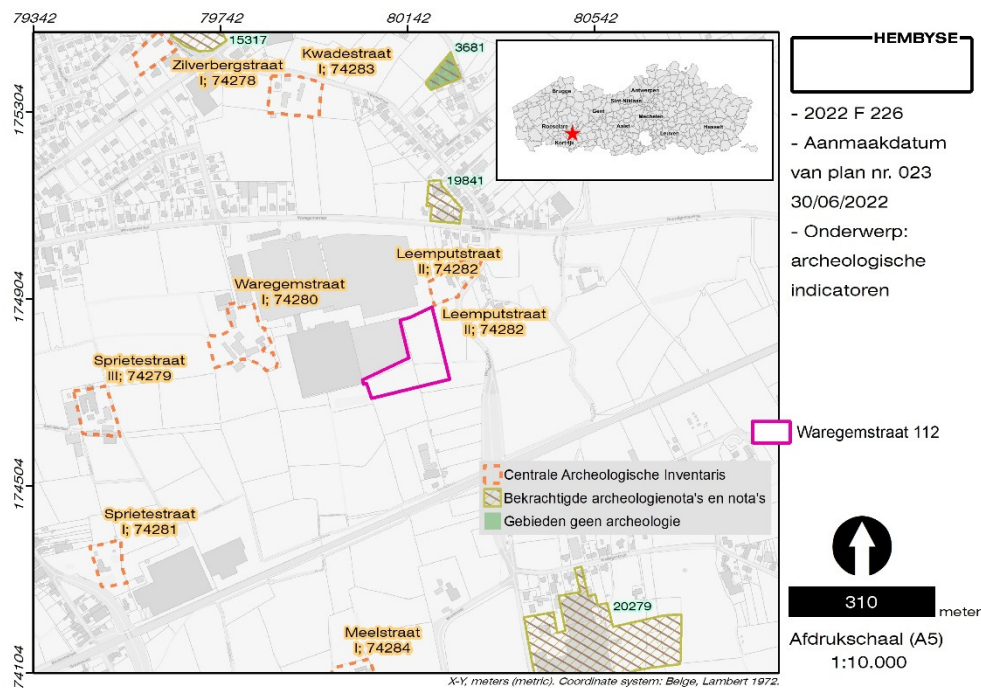
5 Historische en archeologische data

De historische en archeologische data dienen als het middel bij uitstek om de archeologische waarde van het gebied in te schatten. Deze worden zo veel mogelijk chronologisch aangepakt: de archeologische data voor het onderzoeksgebied geven gewoonlijk een inzicht in de oudste gekende menselijke aanwezigheid. Vanaf de Middeleeuwen betreden de meeste Vlaamse gemeenten ook de geschiedenis, door de eerste vermelding in kronieken en rekeningen. Vanaf de 18^e eeuw is er ook voor gans Vlaanderen kaartmateriaal beschikbaar.

5.1 Archeologische data

Een groot aantal van de geregistreerde archeologische onderzoeken en vondsten van Vlaanderen, voorafgaand aan het huidig geldende Onroerenderfgoeddecreet, staat geregistreerd in de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI). Een aantal van deze onderzoeken is ondertussen ook gekarteerd als een GGA. Sinds juni 2016 (de wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet, nvdr.) worden alle bekrachtigde archeologienota's en nota's opgenomen in een databank en als dusdanig gekarteerd. Het raadplegen van deze archeologienota's kan nieuwe informatie over het huidige onderzoeksgebied opleveren, of parallellen verschaffen voor de uiteindelijke opmaak van een archeologische verwachting voor het gebied.

Het onderzoeksgebied aan de Waregemstraat 112 te Desselgem ligt niet in een Vastgestelde Archeologische Zone en is ook niet gekarteerd als een Gebied Geen Archeologie. Dit heeft in eerste instantie zijn invloed op het archeologietraject, maar betekent ook dat de aanwezigheid van archeologische sporen en structuren niet als uitzonderlijk hoog of anderzijds afwezig wordt geacht.



Figuur 28. Situering van de archeologische indicatoren in de omgeving van het onderzoeksgebied.

Net ten noordwesten van het onderzoeksgebied is sprake van een site met walgracht aan de Leemputstraat II⁹, die werd afgebakend op basis van de kaart van Popp (cf. infra). Heden is de omgrachting niet bewaard. Dit geldt ook voor de site met walgracht aan de Sprietestraat III¹⁰, ten westen van het onderzoeksgebied; alsook voor deze aan de Sprietestraat I¹¹, ten zuidwesten.

Ter hoogte van de site met walgracht, ter hoogte van de Waregemstraat I¹², ten westen van het onderzoeksgebied, zijn zowel de gebouwen als de omgrachting bewaard gebleven; net als ter hoogte van de site met walgracht aan de Kwadestraat¹³, in het noorden. Wat betreft de site met walgracht ten zuiden van het onderzoeksgebied, ter hoogte van de Meelstraat I¹⁴, zijn noch de gebouwen, noch de omgrachting bewaard gebleven.

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Leemputstraat II [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74282> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Sprietestraat III [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74279> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Sprietestraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74281> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Waregemstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74280> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Kwadestraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74283> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Meelstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74284> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

Er is bijgevolg sprake van een grote densiteit van sites met walgracht in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied. Dit getuigt enerzijds van het eertijds rurale karakter van de omgeving, maar wijst ook op een eerder laaggelegen situering binnen het landschap en de intensieve ontginning van het terrein in de Late Middeleeuwen. De bewaring van dergelijke sites met walgracht, en de daarbij horende sporen zoals beerputten en dergelijke, is meestal eerder beperkt, zoals ook archeologisch vastgesteld te Gavere, Landdijk¹⁵ en te Ingelmunster, Bollewerpstraat¹⁶.

Deze data kunnen aangevuld worden met de resultaten van enkele archeologienota's die werden opgesteld, hoewel ook dit eerder beperkt is in aantal.

Een eerste archeologienota werd opgesteld voor een onderzoeksgebied aan de Waregemstraat 165¹⁷, ten noorden van het huidige onderzoeksgebied. Dit voormalige akkerland werd ingepalmd door een roterij met aanpalende loodsen en woning, waarbij de oprichting van deze gebouwen een nefaste impact heeft gehad op het eventueel aanwezige bodemarchief. Ter hoogte van de niet bebouwde zones van het onderzoeksgebied werden enkele controleboringen uitgevoerd waarbij kon vastgesteld worden dat ook hier geen sprake was van een goede bodembewaring, te meer omdat enkele zones ook nog eens door middel van een sanering verstoord werden. Er werd bijgevolg geconcludeerd dat dit onderzoeksgebied geen archeologisch kennisvermeerderingspotentieel meer had.

Ten noorden daarvan werd een archeologienota opgesteld naar aanleiding van een verkaveling aan de Poelstraat¹⁸. De eerder beperkte oppervlakte van het onderzoeksgebied, in combinatie met de aanwezigheid van bebouwing binnen een deel van het onderzoeksgebied deden de onderzoekers besluiten dat verder onderzoek niet noodzakelijk was:

“De beperkte impact van de werken en de geringe oppervlakte van het plangebied zorgen ervoor dat er slechts een laag potentieel aan relevante kennisvermeerdering gerealiseerd zou kunnen worden. Er wordt bijgevolg geen verder onderzoek aanbevolen binnen de plangebieden.”

¹⁵ De Smaele & Pieters 2019.

¹⁶ De Smaele et al. 2020.

¹⁷ De Smaele & Pieters 2021.

¹⁸ De Kreyger e.a. 2017.

Als laatste kan een archeologienota aan de Leemputstraat 75¹⁹, ten zuiden van het huidige onderzoeksgebied, vermeld worden. Hier werd door de onderzoekers geoordeeld dat een proefsleuvenonderzoek dient te worden uitgevoerd over het volledige terrein, ondanks dat het westelijke deel volledig bebouwd is. Het oostelijke deel van het onderzoeksgebied behelst een akkerland waarin de natuurlijke bodemopbouw mogelijk nog bewaard is gebleven, en dus zeker een archeologisch kennisvermeerderingspotentieel heeft, te meer omdat -zoals ook deze onderzoekers vaststellen- de archeologische kennis van deze streek eerder beperkt is.

Samengevat kan gesteld worden dat het onderzoeksgebied zich in een eerder laag gelegen positie in het landschap bevindt, getuige ook de vele -eertijds- aanwezige sites met walgracht. Het uitgevoerde archeologisch onderzoek in de (nabije) omgeving is eerder beperkt, waardoor geen specifieke verwachting voor een bepaalde periode kan opgesteld worden. Er kan dus geconcludeerd worden dat (onverstoorde) terreinen een zeker archeologisch kennispotentieel met zich meebrengen.

¹⁹ *Acke e.a. 2021.*

5.2 Historische data

Het dorp Desselgem betreedt de geschreven geschiedenis in 965, wanneer het als “Thrassaldingehem” te boek wordt gezet. Het toponiem verwijst mogelijk naar de woonplaats van een zekere Thrassald (Frankische persoonsnaam). In de loop van de 12^e eeuw wordt het toponiem verbasterd tot “Derselgem” en uiteindelijk tot “Desselgem”. Zoals voor een groot deel van de plaatsnamen in de Lage Landen wijzen deze op een bevolkingstoename in de Frankische periode. De archeologische resten uit deze periode zijn echter zeer schaars. Ook archeologische resten uit de oudere archeologische periodes zijn hoegenaamd schaars en pas vanaf de Volle en Late Middeleeuwen is er sprake van duidelijke archeologische structuren die aan de historische data kunnen worden verbonden. Vanaf de Late Middeleeuwen volgt Desselgem de algemene tendens van de Leiestreek, met het ontginnen van het landschap en het omzetten tot akker- en weiland.

Het historisch overzicht van deze gemeente wordt in de Inventaris Onroerend Erfgoed uitstekend beschreven.²⁰

Vanaf de 16^e en 17^e eeuw treedt een zeker verval op, dit door de Godsdienstoorlogen, de Spaanse Successieoorlog en later de Napoleontische oorlogen. De voornaamste economische motoren van de streek zijn de linnennijverheid, de landbouw en later ook de vlasnijverheid. De Industriële Revolutie en de Eerste Wereldoorlog zorgen voor een verarming van de streek en ook de gevechten rond de Leie in de Tweede Wereldoorlog zorgen voor een economische en infrastructurele ontwrichting van de streek. Pas na de oorlog wordt Desselgem verder uitgebouwd als een sterk verstedelijkt en sterk geïndustrialiseerd gebied in de schaduw van Waregem (waarvan het later deel zou uitmaken) en Kortrijk.

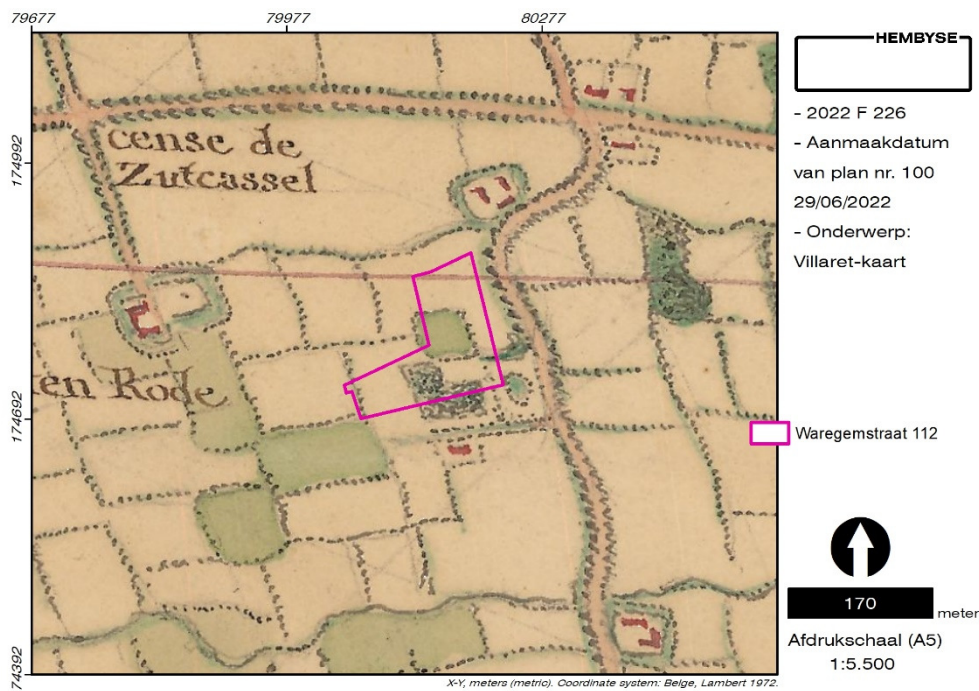
²⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Desselgem [online] <https://id.erfgoed.net/themas/15752> (Geraadpleegd op 29-06-2022).

5.3 Kaarten en luchtfoto's

Om de archeologische waarde van het onderzoeksgebied in te schatten wordt in onderstaand hoofdstuk historisch kaartmateriaal onderzocht. Het oudste kaartmateriaal waarop het onderzoeksgebied herkenbaar gekarteerd is, dateert uit het einde van de 18^e eeuw.

5.3.1 Kaart van Villaret (1745-1748)

Het op één na oudste historische kaartmateriaal waarop het onderzoeksgebied is terug te vinden is de kaart van Villaret. De Villaretkaart is genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers van deze kaart, die tot stand kwam na één van de Franse veroveringstochten door onze gewesten. De Fransen kregen gedurende enkele jaren de controle over het gebied dat later België zou worden, tijdens dewelke zij de pas veroverde gebieden in kaart brachten. Door de zin voor detail bieden deze kaarten een uniek zicht op deze gewesten.



53

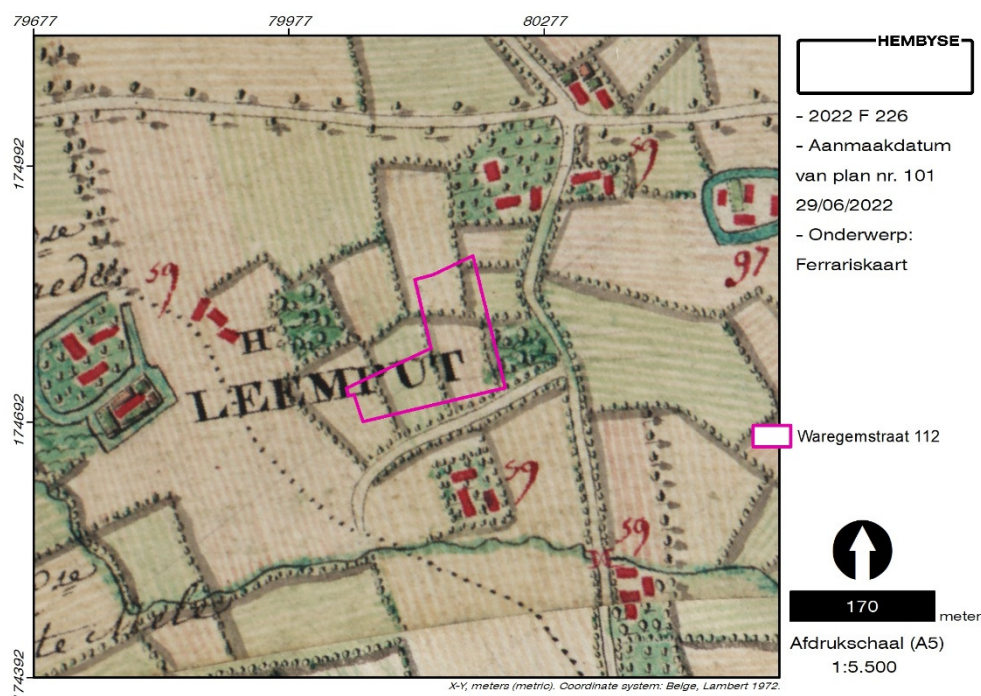
Figuur 29. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Villaret.

Op het kaartmateriaal van Villaret staat het onderzoeksgebied gekarteerd als een akkerland, met centraal wat lijkt op een uitgraving en een bos. Er is ter hoogte van de zuidoostelijke hoek van het onderzoeksgebied ook sprake van een kleine, ovale vijver, ten zuidwesten waarvan een

alleenstaand hoevegebouw gekarteerd is. Ten oosten van het onderzoeksgebied is er sprake van de huidige Leemputstraat, die aansluit op de huidige Waregemstraat. Het volledige landschap lijkt een vrij open ontginningslandschap, met akkers omzoomd door hagen, geëxploiteerd vanuit sites met walgracht (cf. supra).

5.3.2 Atlas van Ferraris (1777)

Deze kaart kwam tot stand in opdracht van keizerin Maria-Theresia en keizer Jozef II. Onder leiding van generaal Joseph-Jean François graaf de Ferraris werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst systematisch en grootschalig gekarteerd. Op dit kaartmateriaal is een zeer vergelijkbare situatie herkenbaar als op het kaartmateriaal van Villaret. Er is sprake van akkerland met net ten oosten van het onderzoeksgebied een nat bos. Het toponiem “Leemput” doet vermoeden dat er sprake is van leem- of kleiontginning.



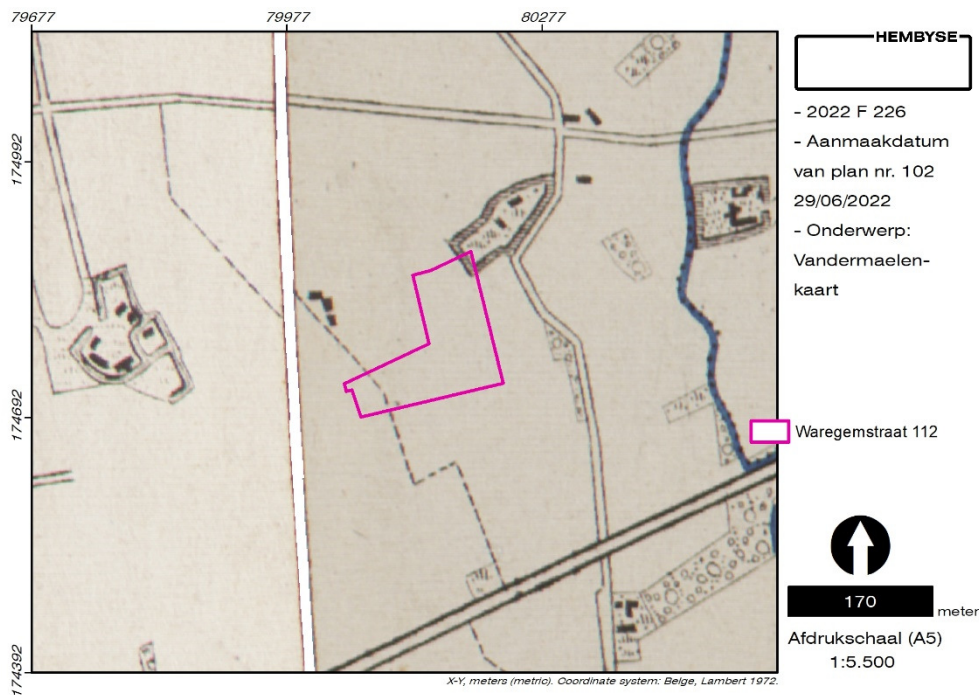
Figuur 30. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.²¹

Ten zuiden van het huidige onderzoeksgebied is er sprake van dezelfde hoeve die ook op het kaartmateriaal van Villaret zichtbaar was, maar ten tijde van Ferraris verder uitgebouwd lijkt te zijn.

²¹ <http://www.geopunt.be/>

5.3.3 Vandermaelen kaarten (1846-1854)

Op het gegeorefereerde kaartmateriaal van Vandermaelen zijn de leemputten niet gekarteerd. Er is sprake van een site met walgracht ten noordoosten van het onderzoeksgebied, aan de Leemputstraat II (cf. supra). De hoeve net ten zuiden van het onderzoeksgebied wordt niet meer gekarteerd. Aan de westzijde van de Leemputstraat wordt een kleine, smalle strook moeras gekarteerd.

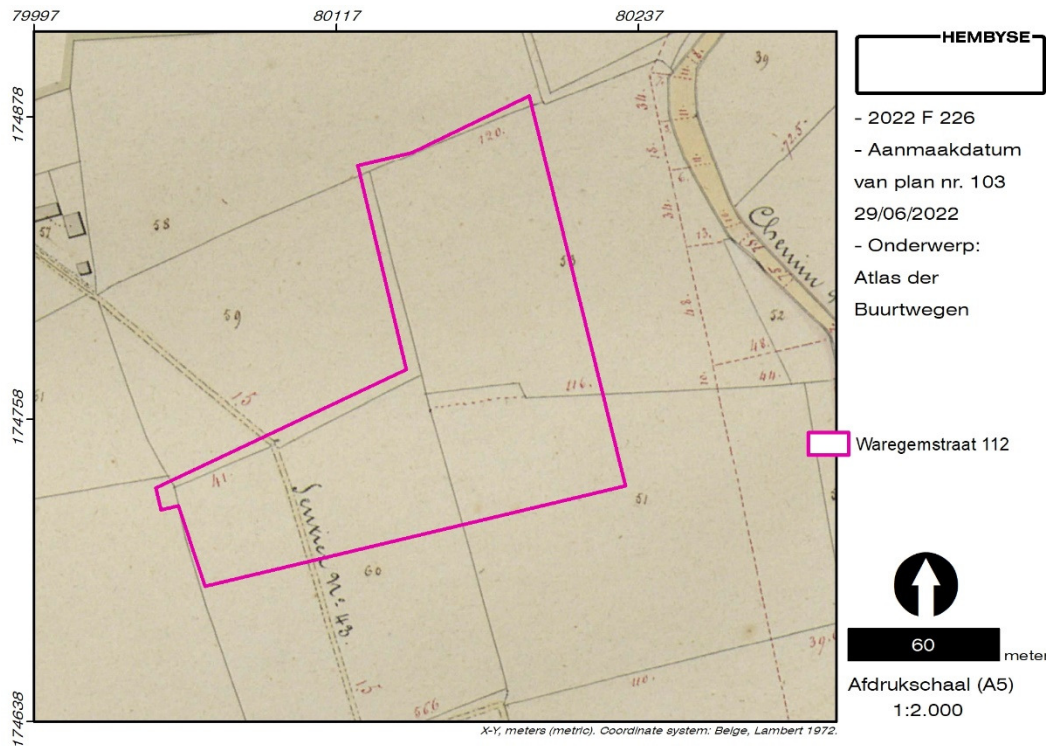


Figuur 31. Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen.

Binnen het onderzoeksgebied lijkt enkel sprake van een buurtweg, verder zijn geen structuren of topografische verschillen gekarteerd.

5.3.4 Atlas der Buurtwegen (1840)

Op het kaartmateriaal van de Atlas der Buurtwegen staat dezelfde situatie gekarteerd, maar zeer goed gedetailleerd. De buurtweg door het onderzoeksgebied staat gekarteerd als Sentier n° 43.

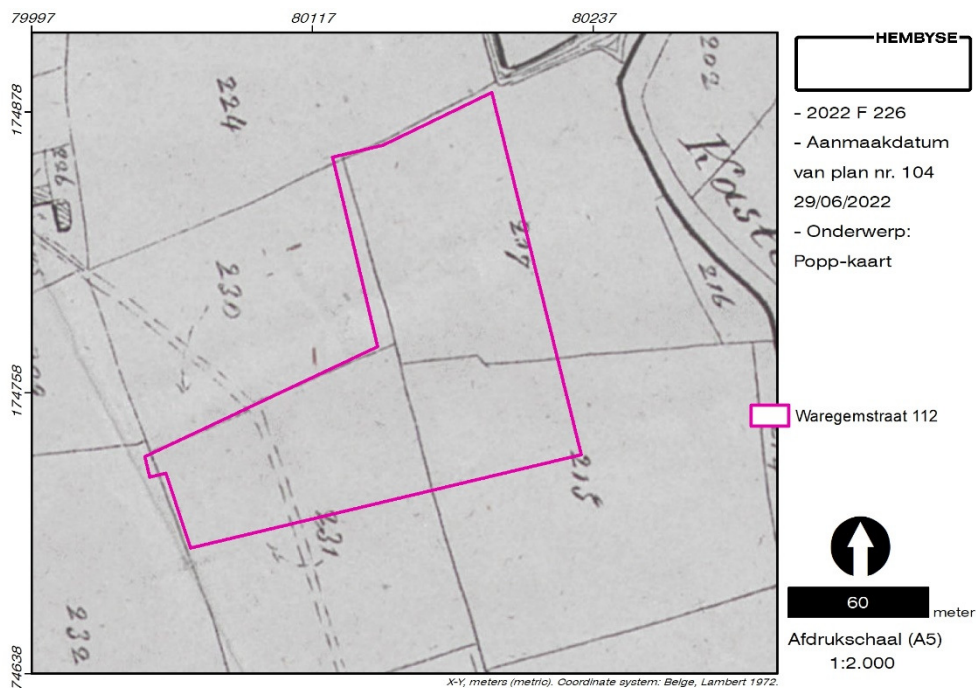


Figuur 32. Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen.

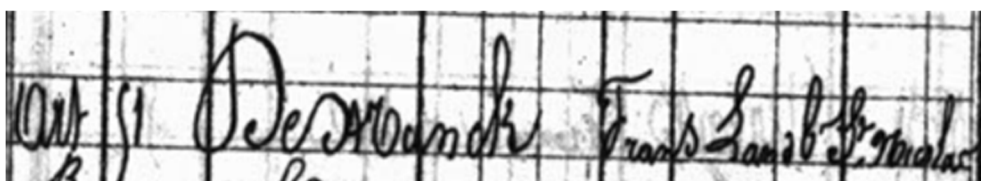
Binnen het onderzoeksgebied zijn geen structuren (gebouwen) gekarteerd. De basis van de huidige perceelsindeling is echter wel goed herkenbaar.

5.3.5 Popp-kaarten (1830 – 1842)

Circa vijftig jaar na de opmaak van de Atlas van Ferraris verscheen voor onze gewesten een eerste versie van het kadasterplan, waarmee heden nog steeds gewerkt wordt. Deze plannen werden in het begin van de jaren 1830 opgemaakt en geven een goed beeld van perceelsindelingen en infrastructuur. Van een groot deel van deze percelen kan tevens het landgebruik worden afgelezen uit de kadastrale leggers (indien voorhanden²²).



57



Figuur 33. Situering van het onderzoeksgebied op de kaarten van Popp. Onder: uittreksel uit de kadastrale legger.

Op deze kaart is dezelfde situatie als op de Atlas der Buurtwegen herkenbaar. Het onderzoeksgebied is verstoken van structuren zoals hoeses of gebouwen, met uitzondering van de buurtweg in het westelijke

²² De atlas bleef immers onvoltooid waardoor een derde van alle Belgische gemeenten ontbreekt. Het betreft de oostelijke provincies Limburg, Luxemburg en Namen, de arrondissementen Turnhout en (deels) Antwerpen. Ook de steden Antwerpen, Gent, Geraardsbergen, Leuven, Luik, Oostende en Oudenaarde ontbreken.

deel van het onderzoeksgebied. Het huidige onderzoeksgebied beslaat in het midden van de 19^e eeuw uit vier kadastrale percelen.

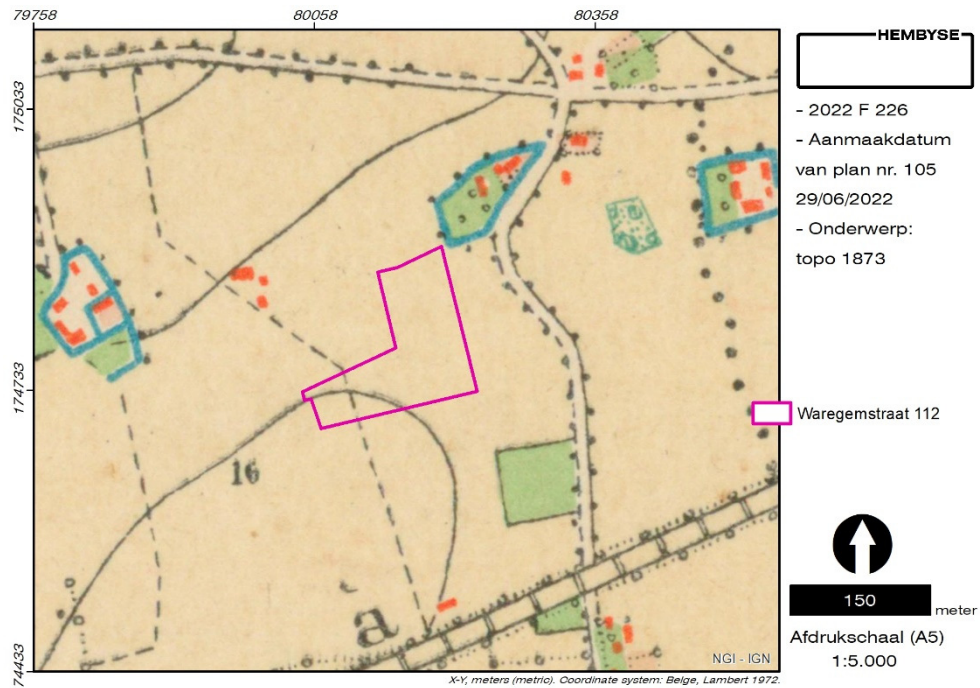
De oostelijke percelen (nrs. 215 en 217) zijn in het bezit van een zekere Demunck Frans, landbouwer te Sint-Niklaas, die tevens de eigenaar is van de hoeve aan de Waregemstraat I (cf. supra bij de bespreking van de sites met walgracht). Dit goed “Ten Rade” vormde de kern van het leengoed Ten Rade²³, waarvan de benaming zou zijn afgeleid van “Rode”, wat ‘gerooid bos’ zou betekenen. Deze site met walgracht bevindt zich immers ter hoogte van het gerooide Methelawoud, en staat op de kaart van Villaret gekarteerd als “Couten Rode”.

Perceel 231 in het zuidwesten behoort toe aan een brouwer uit Harelbeke, Joseph De Coninck, terwijl perceel 230 in eigendom is van Arents Theresia, rentenierster te Brugge. Alle percelen worden in de kadastrale legger omschreven als “land”.

²³ *Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Hoeve Ten Rade [online]*
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/208571> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

5.3.6 Topografische kaart NGI, 1873

Op de topografische kaart uit 1873 is het gebied nog op dezelfde manier gekarteerd: het gehele gebied bestaat uit een akkerland met in de westelijke hoek de reeds gekende buurtweg.

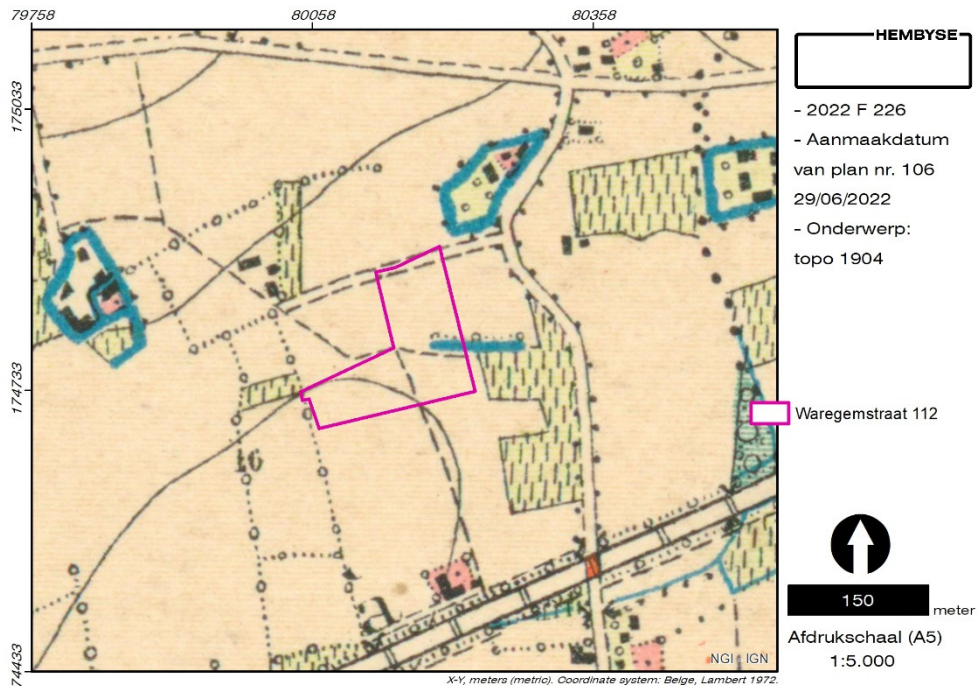


Figuur 34. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1873.

De hoogtelijn van 16 meter loopt door het zuidelijke deel van het gebied. De regio is nog zeer agrarisch, open en met uitzondering van de spoorweg ten zuiden van het onderzoeksgebied is het landschap nog zeer traditioneel, met verspreide sites met walgracht en hoofdzakelijk akker- en weiland.

5.3.7 Topografische kaart NGI, 1904

Op het kaartmateriaal uit 1904 zijn echter enkele wijzigingen zichtbaar: er is sprake van een aftakking van de buurtweg naar wat op het eerste zicht een brede gracht en een ontginningsput leidt.

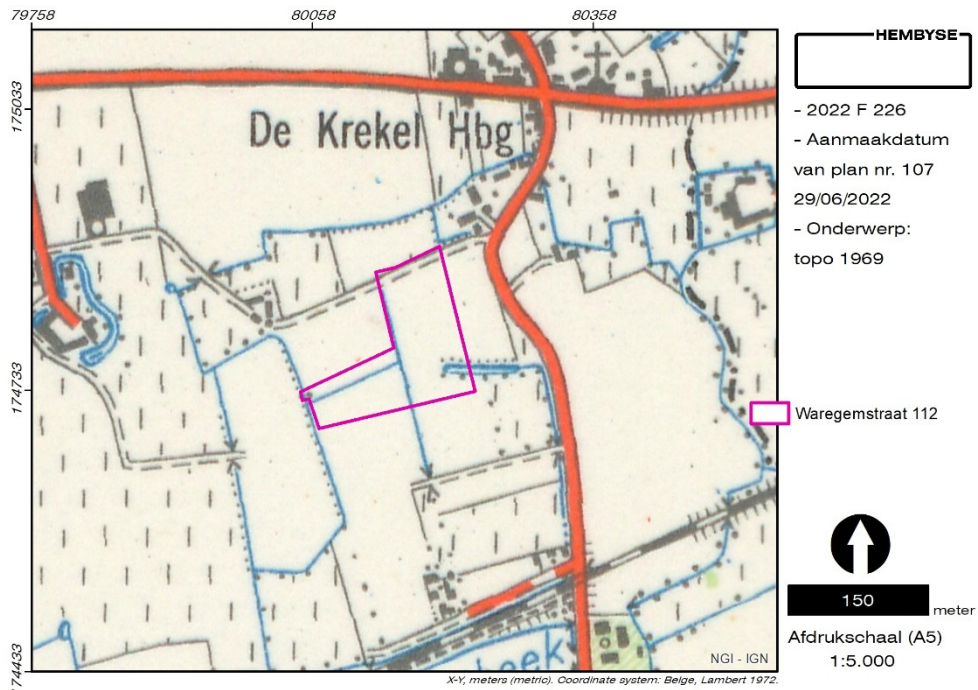


Figuur 35. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1904.

Deze brede, moerassige strook komt overeen met een gekarteerde laagte op het kaartmateriaal van Villaret en Ferraris, en heeft naar alle waarschijnlijkheid betrekking op de klei- of leemontginningsputten, die ook in de toponiemen terugkomen. Er is vooralsnog geen aanwijzing dat er ook binnen het onderzoeksgebied dergelijke winningsputten voorkomen. Op het kaartmateriaal uit 1939 zijn geen fundamentele wijzigingen herkenbaar, dit kaartmateriaal wordt dan ook niet afzonderlijk geraadpleegd.

5.3.8 Topografische kaart NGI, 1969

Op de topografische kaart uit 1969 zijn geen fundamentele wijzigingen in het landgebruik zichtbaar, met uitzondering van een ogenschijnlijke vernatting van het terrein.

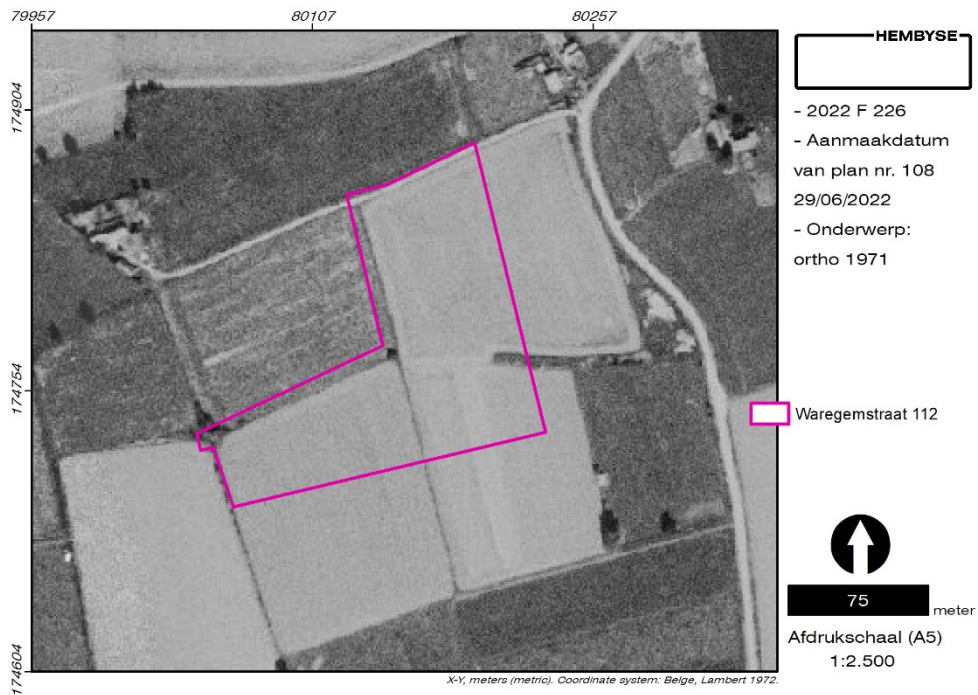


Figuur 36. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1969.

In de zuidoostelijke hoek is er sprake van een brede gracht, afgezoomd door een bomenrij. Centraal en in het westelijke deel van het onderzoeksgebied is sprake van grachten, die in zuidelijke richting het terrein afwateren.

5.3.9 Orthofoto uit 1971

Op de orthofoto van 1971, die de eerste publiek beschikbare luchtfoto (met uitzondering van eventueel militaire luchtfoto's) voor het huidige onderzoeksgebied is, is de situatie zoals op het kaartmateriaal uit 1969 zeer duidelijk herkenbaar.

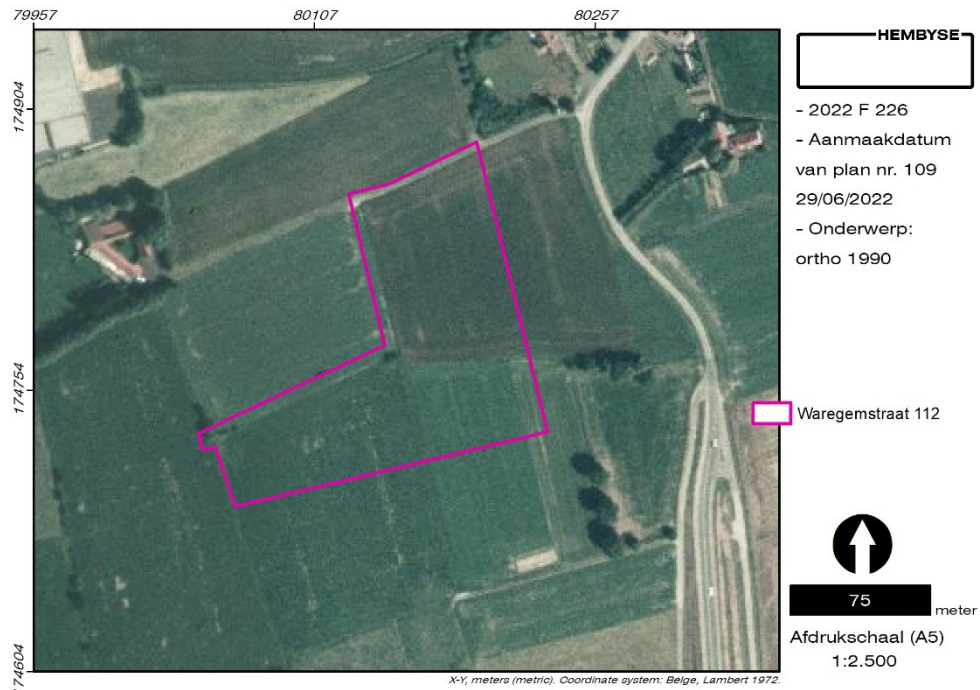


Figuur 37. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1971.

In het noorden is sprake van een buurtweg, in het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied is sprake van een sterk begroeide gracht of waterpartij. Het terrein is volledig in gebruik als akkerland.

5.3.10 Orthofoto uit 1990

Op de orthofoto van 1990 is deze situatie voor het eerst in kleur gefotografeerd, maar hieruit blijken weinig tot geen substantiële wijzigingen aan de vegetatie, de landindeling of het landgebruik.

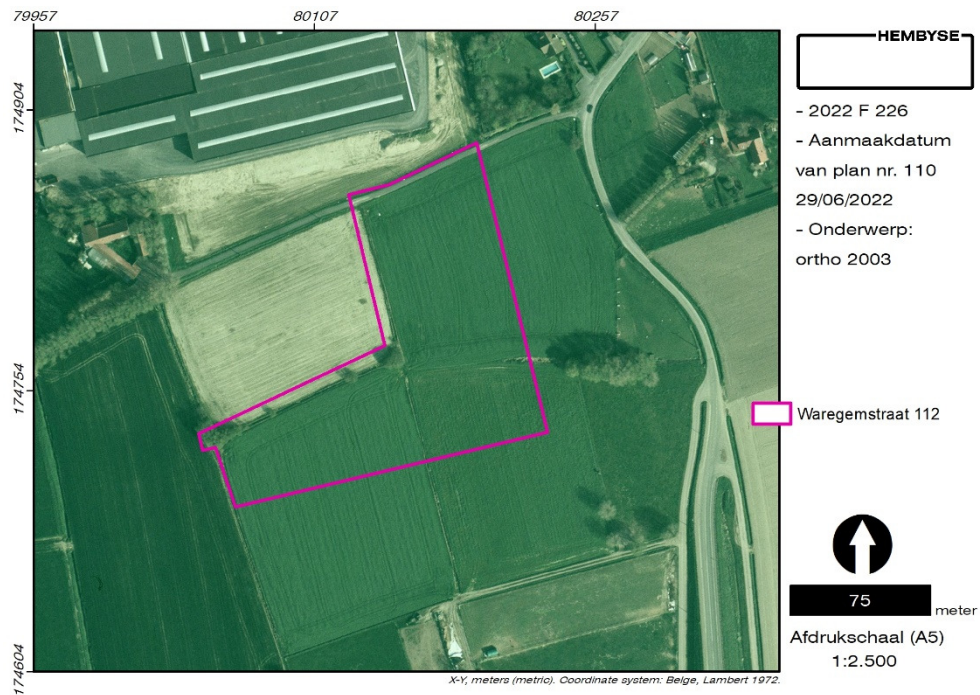


Figuur 38. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1990.

De waterpartij in het oostelijke deel van het onderzoeksgebied lijkt gedeeltelijk gedempt te zijn, dit kan zich in het archeologisch vlak als een duidelijke verstoring/aanvulling manifesteren.

5.3.11 Orthofoto uit 2003

Op de orthofoto uit 2003 is dit voor het eerst in een hoge resolutie zichtbaar, maar deze foto leert dat er relatief weinig wijzigingen zijn. Ten noorden van het huidige onderzoeksgebied verschijnt wel de Unilin-fabriek, die zich in zuidelijke en zuidoostelijke richting zal uitbreiden.

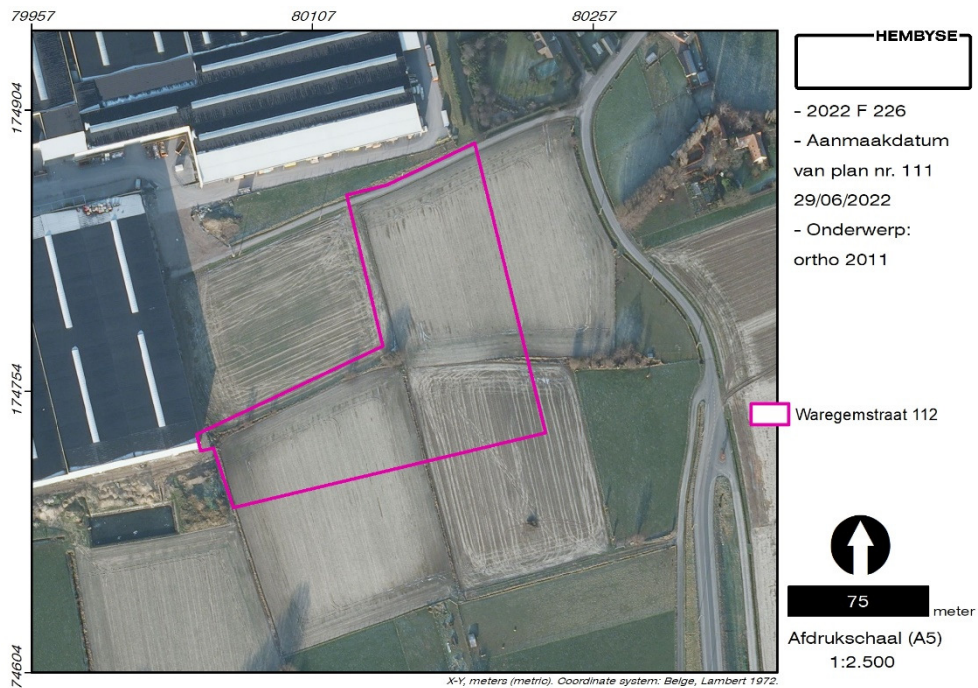


Figuur 39. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2003.

Het landgebruik binnen het onderzoeksgebied wijzigt niet, er is nog steeds sprake van akkerland.

5.3.12 Orthofoto uit 2011

Op de orthofoto uit 2011 is het uitzicht van het onderzoeksgebied quasi onveranderd gebleven. Er zijn geen substantiële wijzigingen zichtbaar, maar ten westen van het onderzoeksgebied is de hoeve (site met walgracht) afgebroken en heeft deze plaatsgemaakt voor een uitbreiding van de Unilin-fabriek.

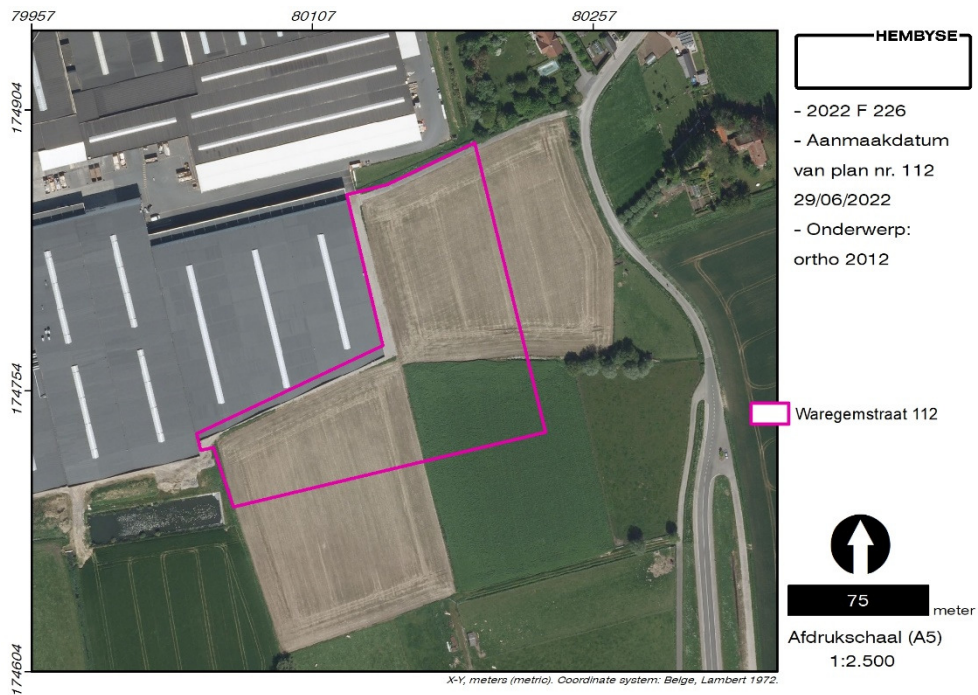


Figuur 40. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2011.

Het landgebruik binnen het onderzoeksgebied wijzigt niet: er is nog steeds sprake van akkerland.

5.3.13 Orthofoto uit 2012

Op de orthofoto uit 2012 is het uitzicht van het onderzoeksgebied quasi onveranderd gebleven. Er zijn geen substantiële wijzigingen zichtbaar. Het grootste verschil is de uitbreiding van de Unilin-fabriek tot tegen de westelijke grens van het onderzoeksgebied.



Figuur 41. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2012.

Het onderzoeksgebied is nog steeds -en dus sinds de 18^e eeuw- in gebruik als akkerland.

Deze orthofoto geeft grosso modo de situatie weer zoals deze tijdens het plaatsbezoek werd vastgesteld (cf. supra).

6 Dataset en waardering

6.1 Bestaande data

Het archeologietraject bestaat uit een aantal onderzoeksmethodes, waarvan is afgewogen of deze “mogelijk” (uitvoerbaar), “nuttig” (archeologisch relevant), “schadelijk” (schadelijk voor het archeologisch bodemarchief) en noodzakelijk (noodzakelijk voor de waardering van het archeologisch kennispotentieel) zijn.

Op basis van het uitgevoerde traject kunnen de reeds toegepaste methodes worden getoetst.

| Bureauonderzoek | Mogelijk | Nuttig | Schadelijk | Noodzakelijk | Eerder uitgevoerd |
|------------------------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------------|--------------------------|
| | <input checked="" type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

toelichting

Het bureauonderzoek heeft geen duidelijke aanwijzingen geboden voor de aanwezigheid van archeologische sites, maar de aanwezigheid van “sporensites” kan niet worden uitgesloten.

67

| Controleboringen | Mogelijk | Nuttig | Schadelijk | Noodzakelijk | Eerder uitgevoerd |
|-------------------------|-------------------------------------|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------------|--------------------------|
| | <input checked="" type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

toelichting

Binnen het terrein is sprake van een A/C-bodemprofiel waarin geen of slechts zeer jonge bodemvorming aanwezig is.

Dit leidt tot de vraag: zijn deze methodes voldoende zodat een inschatting van het archeologisch kennispotentieel en een waardering van de eventueel reeds gekende archeologische sporen mogelijk zijn ?

Antwoord: JA NEE

Indien de dataset volledig is, kan deze aan de geplande werken worden getoetst en kan een beslissing genomen worden over de impact van de geplande werken.

Indien de dataset onvolledig is, worden in de volgende hoofdstukken verdere maatregelen getoetst.

6.2 Ontbrekende data

Indien de dataset onvolledig is, dient een afweging te worden gemaakt van mogelijke onderzoeksmethoden om de dataset te vervolledigen. Dit is dezelfde afweging als van de reeds toegepaste onderzoeksmethoden:

| | | | | | |
|-----------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Geofysisch onderzoek | Mogelijk | Nuttig | Schadelijk | Noodzakelijk | Eerder uitgevoerd |
| | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

toelichting

Het type van op te sporen archeologische relictten (grondsporen) leent zich niet voor deze techniek.

| | | | | | |
|----------------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Landschappelijke boringen | Mogelijk | Nuttig | Schadelijk | Noodzakelijk | Eerder uitgevoerd |
| | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

toelichting

Binnen de dunne Pleistocene sedimenten (Weichseliaan) zijn geen sedimenten aanwezig waarin paleo-horizonten bewaard kunnen zijn en de ondiepe Holocene bodem is verstoord door gemechaniseerde landbouw.

| | | | | | |
|---|--------------------------|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------------|--------------------------|
| Prospectie met ingreep in de bodem sporensites (proefsleuven, proefputten) | Mogelijk | Nuttig | Schadelijk | Noodzakelijk | Eerder uitgevoerd |
| | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

toelichting

Op basis van de aardkundige gegevens is er een kans op de bewaring van grondsporen/sporensites. Een proefsleuvenonderzoek is kosten versus baten de meest efficiënte methode om de aan- of afwezigheid van dergelijke sporen te evalueren.

| | | | | | |
|-------------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Vlakdekkende opgraving | Mogelijk | Nuttig | Schadelijk | Noodzakelijk | Eerder uitgevoerd |
| | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> |

toelichting

Deze methode kan pas worden geëvalueerd na een prospectie met ingreep in de bodem.

Indien één of meerdere onderzoeksmethodes **noodzakelijk** zijn voor het vervolledigen van de archeologische dataset, worden deze in het programma van maatregelen besproken.

Te nemen maatregelen: JA NEE

Korte omschrijving:

Proefsleuvenonderzoek op het volledige terrein, zowel in de zone van de nieuwbouw als in de aan te planten groenzone. De braakliggende zone tussen de bestaande fabriek en de groenzone kan van verder onderzoek worden uitgesloten; Het aanplanten van bomen en het aanleggen van groenzones wordt door het Agentschap Onroerend Erfgoed evenzeer beschouwd als een bodemingreep, waardoor de groenzone niet kan worden uitgesloten van een archeologische evaluatie !

6.3 Waardering

Indien een inschatting van het archeologisch kennispotentieel en een waardering van de archeologische sporen mogelijk is, kan ook een waardering van de site worden gedaan.

Indien een inschatting van het archeologisch kennispotentieel niet mogelijk is (onvoldoende data), dient de waardering te worden uitgesteld tot de dataset vervolledigd is.

Indien de site geen archeologisch kennispotentieel of potentieel op aanzienlijke archeologische kenniswinst bevat (door een totaal gebrek aan archeologische sporen en structuren), dan is de waarde van de site vanuit

archeologisch standpunt uiteraard nul. Indien de site een aantal sporen en structuren bevat, dient het potentieel aan archeologische kenniswinst/kennisvermeerdering afgewogen te worden aan zowel de geplande werken als de maatschappelijke en economische investering die noodzakelijk is voor het bewaren van het archeologisch kennispotentieel.

Conform de CGP worden ook onderzoeksvragen geformuleerd, die in de waardering van het onderzoeksgebied en de daarbinnen al dan niet aangetroffen archeologische sites, worden beantwoord.

Deze onderzoeksvragen zijn:

1. Bevat het onderzoeksgebied archeologische sporen, structuren of afgeleide sites ?

Dit is vooralsnog onbekend, de kans op de aanwezigheid van sporensites is bestaand.

2. Zo ja: Is deze archeologische vindplaats voldoende waardevol dat het behoud in situ of ex situ de noodzakelijke investeringen verantwoordt ? Zo ja: motiveer.

Dit is vooralsnog onbekend. De kennis van de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied blijft tot op heden eerder beperkt waardoor de resultaten van een prospectie met ingreep in de bodem mogelijks dit hiaat kunnen (meehelpen) opvullen.

De algemene archeologische verwachting is echter laag tot zeer laag.

7 Literatuuroverzicht

7.1 Naslagwerken

Acke B., Bracke M. & Wyns G., 2021. *Archeologienota Desselgem Leemputstraat 75 uitbreiding bedrijf*, Acke & Bracke BV, Moerbeke-Waas.

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: *Desselgem* [online]
<https://id.erfgoed.net/themas/15752> (Geraadpleegd op 29-06-2022).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: *Hoeve Ten Rade* [online]
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/208571> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: *Kwadestraat I* [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74283> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: *Leemputstraat II* [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74282> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: *Meelstraat I* [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74284> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: *Sprietestraat I* [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74281> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: *Sprietestraat III* [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74279> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: *Waregemstraat I* [online]
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/74280> (Geraadpleegd op 30-06-2022).

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Bogemans F., 2007. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 29 Kortrijk*, Brussel.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

De Kreyger F., De Brant R. & Hoorne J., 2017. *Desselgem – Poelstraat, DL&H-Archeologienota*, Adegem.

De Moor G., Lootens M., Van De Velde D. & Meert L., 1996. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 21 Tielt*, Departement Omgeving. Afdeling Vlaams Planbureau voor Omgeving, Brussel.

De Smaele B. & Pieters H., 2019. *Resultaten van het archeologisch vooronderzoek aan de Landdijk te Asper (Gavere)*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 70, Gent.

De Smaele B., Pieters H. & Verhaevert K., 2020. *Nota van het uitgesteld vooronderzoek naar aanleiding van de inrichting van een publieke parking langs de Bollewerpstraat te Ingelmunster*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 112, Gent.

De Smaele B. & Pieters H., 2021. *Archeologienota met beperkte samenstelling naar aanleiding van de sloop van de roterij Lavens te Waregem*, Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 194, Gentbrugge.

Dondeyne S., Vanierschot L., Langohr R., Van Ranst E. & Deckers J., 2015. *De grote bodemgroepen van Vlaanderen: Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base*, KU Leuven & Universiteit Gent in opdracht van Vlaamse Overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen.

Gysseling M., 1960. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*.

Vandeputte O., 1995. *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

7.2 Online bronnen

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerendergoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerendergoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE

<https://geoplannen.omgeving.vlaanderen.be/roviewer/?t=7&m=1&category=2>

www.geologievannederland.nl

8 Lijst van figuren

| | |
|---|----|
| Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het originele gewestplan..... | 11 |
| Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het BPA zonevreemde bedrijven fase 2 Desselgem uit 2005. | 12 |
| Figuur 3. Inplantingsplan ontworpen toestand. | 13 |
| Figuur 4. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruiksbestand/landgebruik van de regio (2016). | 15 |
| Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand uit 2018. | 16 |
| Figuur 6. Route van het plaatsbezoek ten opzichte van de meest recente luchtfoto. Onder: zicht op het onderzoeksgebied in westelijke richting. | 17 |
| Figuur 7. Situering van het onderzoeksgebied op de traditionele landschappenkaart..... | 22 |
| Figuur 8. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de geklasseerde waterlopen en de van nature overstroombare gebieden. | 23 |
| Figuur 9. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m. | 25 |
| Figuur 10. Situering van het onderzoeksgebied op het DHMVII, DTM 1m, lokale opname..... | 25 |
| Figuur 11. Situering van de hoogteprofielen ten opzichte van het DHMVII. | 26 |
| Figuur 12. Hoogteprofiel noordwest-zuidoost. | 27 |
| Figuur 13. Situering van het onderzoeksgebied op de multidirectionele hillshade. | 28 |
| Figuur 14. Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart. | 30 |
| Figuur 15. Situering van het onderzoeksgebied op de afgeleide erosiegevoeligheidskaart..... | 31 |
| Figuur 16. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de fysische systeemeenheden van Vlaanderen. | 33 |
| Figuur 17. Geologisch 3D-model van het onderzoeksgebied. | 34 |
| Figuur 18. Situering van het onderzoeksgebied op de tertiair geologische kaart (1/50.000)..... | 35 |
| Figuur 19. Situering van het onderzoeksgebied op de quartair geologische profieltypekaart..... | 36 |

| | |
|---|----|
| Figuur 20. Situering van het onderzoeksgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/50.000)..... | 37 |
| Figuur 21. Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart. | 40 |
| Figuur 22. Situering van het onderzoeksgebied op de WRB soil units kaart. | 41 |
| Figuur 23. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante DOV-boringen op de WRB soil units kaart. | 43 |
| Figuur 24. Situering van de controleboringen ten opzichte van de bodemkaart. | 45 |
| Figuur 25. Controleboring 1..... | 45 |
| Figuur 26. Controleboring 2. Onder: overgang naar de C-horizont. | 46 |
| Figuur 27. Controleboring 3. Onder: detail van het onverweerd Pleistoceen sediment. | 47 |
| Figuur 28. Situering van de archeologische indicatoren in de omgeving van het onderzoeksgebied..... | 49 |
| Figuur 29. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Villaret. | 53 |
| Figuur 30. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris..... | 54 |
| Figuur 31. Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen. | 55 |
| Figuur 32. Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen. | 56 |
| Figuur 33. Situering van het onderzoeksgebied op de kaarten van Popp. Onder: uittreksel uit de kadastrale legger..... | 57 |
| Figuur 34. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1873..... | 59 |
| Figuur 35. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1904..... | 60 |
| Figuur 36. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart uit 1969..... | 61 |
| Figuur 37. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1971. | 62 |
| Figuur 38. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 1990. | 63 |
| Figuur 39. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2003. | 64 |
| Figuur 40. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2011. | 65 |
| Figuur 41. Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto uit 2012. | 66 |

| | |
|---|--|
| <i>Hembyse Archeologie is een handelsnaam van de in 2017 opgerichte vennootschap Hembyse BV.</i> | |
| <i>Maatschappelijke zetel:</i> | <i>Vogelhoekstraat 25A, 9050 Gentbrugge</i> |
| <i>BTW:</i> | <i>BE 0677.720.687</i> |
| <i>IBAN:</i> | <i>BE25890214307282</i> |
| <i>BIC:</i> | <i>VDSP BE 91</i> |
| <i>Telefoon:</i> | <i>0032 472 89 97 66</i> |
| <i>E-mail:</i> | <i>info@hembyse.net</i> |
| <i>Website:</i> | <i>www.hembyse.net</i> |
| <i>Sociale media:</i> | <i>https://www.facebook.com/HembyseArcheologie/</i> |